

Rokasgrāmata parlamentāriešiem Nr.11 - 2005

Pilsonība un bezvalstniecība: Rokasgrāmata parlamentāriešiem

„Pilsonība ir cilvēka pamattiesība, ne mazāk kā tiesības uz tiesībām”
Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ērls Varens (Earl Warren) (ASV 1958).

“Ikvienam ir tiesības uz pilsonību. Nevienam cilvēkam nedrīkst patvaļīgi atņemt pilsonību vai liegt tiesības mainīt savu pilsonību.” Ar šiem kodolīgajiem paziņojumiem Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 15.pants piešķir katram individuālam jebkurā pasaules vietā tiesības uz juridiskām saitēm ar valsti. Pilsonība vai valstspiederība (rokasgrāmatā pamīšus tiek izmantoti abi termini, tā kā tie parasti ir norādīti starptautiskajās tiesībās) cilvēkiem nodrošina ne tikai identitātes sajūtu, indivīdiem tā dod tiesības uz valsts aizsardzību, kā arī daudzām civilām un politiskām tiesībām. Patiešām, pilsonība tiek aprakstīta kā “tiesības uz tiesībām”.

Neskatoties uz starptautisko tiesību aktu kopumu, kas attiecas uz pilsonības iegūšanu, zaudēšanu vai atteikšanu, miljoniem cilvēku visā pasaulē nav valstspiederības. Viņi ir bezvalstnieki. Bezvalstniecība var būt rezultāts dažādiem cēloņiem, ieskaitot likumu pretrunas, teritoriālas izmaiņas, laulību likumus, administratīvās prakses, diskrimināciju, dzimšanas reģistrācijas trūkumu, denacionalizāciju (kad valsts anulē indivīda valstspiederību), kā arī atteikšanos (kad indivīds atsakās no valsts aizsardzības).

Daudzi no pasaules bezvalstniekiem ir arī piespiedu pārvietošanas upuri. Cilvēki, kas tikuši izsūtīti no savām mājām ir īpaši neaizsargāti pret bezvalstniecību, sevišķi, kad viņu pārvietošana ir saistīta vai tai seko teritoriālo robežu pārlīkšana. Tieši pretēji, bezvalstnieki un denacionalizētie indivīdi bieži ir spiesti pamest savas parastās dzīvesvietas. Šī ir tā saite ar bēgļa situācijām, kas sākotnēji Apvienoto Nāciju Ģenerālo Asambleju virzīja nozīmēt Apvienoto Nāciju Augstā komisāra bēgļu jautājumos biroju (UNHCR) par atbildīgo aģentūru bezvalstniecības novēršanas un samazināšanas pārraudzībai.

Saskaņā ar pēdējiem aprēķiniem, pasaulē ir aptuveni vienpadsmit miljoni bezvalstnieku. Bet šis skaits ir minējums. Organizācijām ir ļoti grūti apkopot visaptverošus datus par bezvalstnieku skaitu, jo valdības bieži nelabprāt atklāj informāciju par bezvalstniecību un tāpēc, ka bezvalstniecība nav īpaši nozīmīgs starptautiskās sabiedrības dienaskārtības jautājums.

Tomēr pēdējos gados starptautiskā sabiedrība ir kļuvusi zinošāka par to, ka cilvēktiesību ievērošana palīdz novērst masu izceļošanu un piespiedu pārvietošanu. Tāpat pieaug informētība, kas balstās uz starptautiskajos līgumos ietvertajiem principiem, ka valstīm ir pienākums atrisināt bezvalstniecības problēmas. Valdībām gan formāli, gan praksē ir jāatzīst, ka viņām nav tiesību atsaukt vai aizturēt pilsonības priekšrocības indivīdiem, kuri var pierādīt patiesas un efektīvas saites ar valsti.

Labākais veids, kā parlamentārieši var demonstrēt savu apņemšanos samazināt vai novērst bezvalstniecības sastopamību, ir pieņemt nacionālo likumdošanu, kas atbilst starptautiskajām tiesībām, kas nodrošina to, ka indivīdiem patvaļīgi netiks atņemta valstspiederība, ka personām tiks piešķirta pilsonība noteiktos apstākļos, kad viņi citādi varētu būt bezvalstnieki, un ka atbilstoša aizsardzība būs pieejama tiem, kas paliek vai kļūst bezvalstnieki. Parlamentārieši var spēlēt svarīgu “sargsuņa” lomu, palīdzot nodrošināt, ka valsts politika netīši vai apzināti indivīdus nepadara par bezvalstniekiem, kā arī paaugstinot savu vēlētāju informētību par problēmām, kas saistītas ar bezvalstniecību.

Pateicības

Šī rokasgrāmatā ir izstrādāta sadarbībā ar Starpparlamentārās apvienības biroja Demokrātijas un cilvēktiesību pastāvīgo komiteju.

Pētījumi un analīze: Kerola Batčelora (Carol Batchelor) un Filipe Lečlers (Philippe Leclerc) (UNHCR)

Autors: Merilina Ačirona (Marilyn Achiron)

Redakcija:

UNHCR: Ērika Fellere (Erika Feller), Filipe Lečlers (Philippe Leclerc), Hose Riera (José Riera) un Sāra Basčetti (Sara Baschetti)

Starpparlamentārās apvienības birojs (IPU): Anders B. Johansons (Anders B. Johnsson) un Karina Jabre (Kareen Jabre)

Originālā versija: angļiski

Aktualizēta 2009.gada oktobrī

Vāka dizains Džeks Vandfuls, Infogrāfijas studija, Šveice

Drukāts Latvijā: Apgāds Mantojums

Šī rokasgrāmata sniedz saistīto jautājumu apskatu, piedāvā iespējamus risinājumus un rekomendē pasākumus, ko parlamenta locekļi var veikt, nezaudējot bezvalstniecības cilvēciskās dimensijas redzējumu. Mēs ceram, ka tā kalpos kā noderīgs instruments parlamentāriešiem, veicot visus nepieciešamos soļus, lai samazinātu un rezultātā izskaustu šo fenomenu, kas negatīvi ietekmē miljoniem vīriešu, sieviešu un bērnu dzīves visā pasaulē.

António Guterres
Apvienoto Nāciju
Augstais komisārs bēgļu jautājumos

Anders B. Johnsson
Starpparlamentārās apvienības
ģenerālsekretārs

Satura rādītājs

Pateicības	2
Priekšvārds	3
Ievads	6
Nodaļa Nr.1 Starptautisko tiesību ietvars tiesībām uz pilsonību un bezvalstniecības samazināšanu	8
Nodaļa Nr.2 Bezvalstnieku identifikācija un aizsardzība	16
Nodaļa Nr.3 Novēršot bezvalstniecības gadījumu cēloņus	25
Nodaļa Nr.4 UNHCR loma	39
Nodaļa Nr.5 Kā var palīdzēt parlamentārieši	44
Pielikums Nr.1 1954.gada Konvencijas par bezvalstnieka statusu Dalībvalstis	49
Pielikums Nr.2 1961.gada Konvencijas par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu Dalībvalstis	52
Pielikums Nr.3 Pievienošanās dokumentu paraugi	54
Pielikums Nr.4 UNHCR biroji	56
Īsumā par UNHCR un IPU	55

Ievads

Tie no mums, kas ir kādas valsts pilsoņi, parasti kā pašsaprotamas pieņem tiesības un pienākumus, ko mums piešķir pilsonība. Vairums no mums var reģistrēt bērnus skolās, meklēt medicīnisko palīdzību, kad mēs esam slimi, pieteikties darbā, kad mums tas ir nepieciešams, un balsot, lai ievēlētu mūsu pārstāvjus valdībā. Mēs jūtam, ka mēs piedalāmies tās valsts dzīvē, kurā dzīvojam, mēs jūtamies dziļi piederīgi kaut kam lielākam nekā mūsu individuālā patība.

Bet kāda ir dzīve personai, kam nav valstspiederības, kas ir bezvalstnieks? Bez pilsonības persona nevar reģistrēties, lai balsotu valstī, kura viņš/viņa dzīvo, nevar saņemt ceļošanas dokumentu, nevar reģistrēt laulību. Dažos gadījumos indivīdi, kas ir bezvalstnieki un atrodas ārpus savas izcelsmes valsts vai bijušās dzīvesvietas valsts, var tikt ilgstoši aizturēti, ja šīs valstis atsakās nodrošināt atkārtotu iebraukšanu savās teritorijās. Bieži vien pat viselementārākās tiesības – tiesības uz izglītību, medicīnisko aprūpi un nodarbinātību – tiek liegtas indivīdiem, kas nevar pierādīt tiesisko saiti ar valsti.

“Ja “Nē” pasaka valsts, kurā es dzīvoju; “Nē” pasaka valsts, kurā es piedzimu; “Nē” pasaka valsts, no kuras ir mani vecāki; dzirdot “tu nepiederi mums” nepārtraukti! Es jūtos, ka esmu nekas un pat nezinu, kāpēc es dzīvoju. Esot bezvalstniekam, tevi vienmēr apņēm nevērtīguma sajūta.”

Lara, bijusi bezvalstniece

UNHCR 2003.gadā veiktais pētījums par bezvalstniecību apstiprina, ka neviens pasaules reģions nav brīvs no problēmām, kas rada bezvalstniecību. Tomēr precīzs bezvalstnieku skaits pasaulē nav zināms. Valstis bieži nevēlas vai nespēj nodrošināt precīzus datus; dažām ir mehānismi, lai reģistrētu bezvalstniekus. Patiešām, valstīm nav skaidru prasību ziņot par bezvalstnieku skaitu, kas dzīvo to teritorijās. Pēc UNHCR aplēsēm visā pasaulē miljoniem cilvēku dzīvo bez efektīvas valstspiederības.

Bezvalstniecība, kas pirmo reizi kā globāla problēma tika atzīta 20.gadsimta pirmajā pusē, var rasties no valstu strīdiem par indivīdu juridisko identitāti, valsts pēctecības gadījumā, īpašu grupu ilgstošai atstumtībai sabiedrībā vai arī indivīdu vai grupu dalīšanai atbilstoši to valstspiederībai. Bezvalstniecība parasti tiek asociēta ar lielu pārmaiņu periodiem starptautiskajās attiecībās. Starptautisko robežu maiņa, nacionālo līderu manipulācijas ar politiskajām sistēmām, lai sasniegtu diskutablus politiskus mērķus, un/vai pilsonības atteikšana vai atņemšana, lai izslēgtu un atstumtu nepopulāras rases, reliģijas vai etniskās minoritātes, ir novedusi pie bezvalstniecības ikvienā pasaules reģionā. Pēdējos 20 gados pieaugošam skaitam personu ir atņemta valstspiederība vai viņi nav bijuši spējīgi saņemt efektīvu pilsonību. Ja šādām situācijām ļauj turpināties, padziļinoties tiesību ierobežošanas sajūtai iedzīvotāju vidū, tas var novest pie šo personu pārvietošanās.

“Atņemot pilsonību, tiek atņemta pasaules piederība; tas ir kā atgriezties mežonīgumā kā alu cilvēkiem vai mežoniem... Cilvēks, kas ir nekas un ir pazaudējis tās īpašības, kas citiem cilvēkiem ļauj pret viņu izturēties kā pret biedru... viņi var dzīvot un nomirt neatstājot nekādas pēdas, neradot nekādu ieguldījumu kopējā pasaulē.”

Hanahs Arendts (Hannah Arendt), “Totalitārisma izcelsme”

Šis rokasgrāmatas mērķis ir sniegt parlamentāriešiem plašu izklāstu par pilsonību un bezvalstniecību regulējošajiem starptautiskajiem principiem. Starptautiskās tiesības sniedz valstīm plašu rīcības brīvību nosakot savu pilsoņu sākotnējo loku, kā arī pilsonības iegūšanas, zaudēšanas un saglabāšanas nosacījumus. Tomēr cilvēktiesību principi, kas attīstījušies 20.gadsimtā, ierobežo šo brīvību, ja tā noved pie bezvalstniecības, vai arī ja tā tiek piemērota diskriminējošā veidā.

Lai gan valstis darbojas kopīgi, lai risinātu problēmas, kas saistītas ar bezvalstniecību, tomēr joprojām visā pasaulē ir miljoniem indivīdu, kam nav efektīvas valstspiederības. Šī rokasgrāmata aplūko bezvalstnieku tiesības un pienākumus tā, kā tos aizsargā starptautiskās tiesības, īpaši 1954.gada Konvencija par bezvalstnieka statusu. (Neskatoties uz UNHCR veicinošajiem centieniem, 2009.gada 15.oktobrī tikai 65 valstis bija parakstījušas vai pievienojušas 1954.gada Konvencijai, salīdzinājumā, 147 valstis ir parakstījušas vai pievienojušas 1951.gada Konvencijai un/vai 1967.gada Protokolam par bēgļa statusu.) Rokasgrāmata arī izceļ galvenos iemeslus, kas rada bezvalstniecību, kā arī aplūko to, kā valdības var nodrošināt, ka viņu pilsonības likumdošanas piemērošana netīši nenoved pie bezvalstniecības.

UNHCR ir Apvienoto Nāciju aģentūra, kuras uzdevums ir palīdzēt samazināt bezvalstniecības sastopamību un atbalstīt tos indivīdus, kas ir bezvalstnieki, lai nodrošinātu efektīvu valstspiederību. Šī rokasgrāmata apraksta, ko UNHCR dara, lai realizētu savu funkciju. Tā arī iesaka praktiskus soļus, ko parlamentārieši var veikt, lai samazinātu bezvalstniecību, sākot no savas valsts pilsonības likumu izvērtēšanas un, ja nepieciešams, pārlabošanas, līdz savu valdību iedrošināšanai pievienoties starptautiskajiem līgumiem par bezvalstniecību, kā arī sabiedrības informētības paaugstināšanai par bezvalstniecības problēmām.

Šī rokasgrāmata sniedz arī pozitīvus piemērus, kā ir atrisinātas ilgstošas bezvalstniecības situācijas, pateicoties konkrēto valstu politiskai gribai, pilsoniskās sabiedrības iesaistei un starptautiskās sabiedrības sniegtajam atbalstam. Šis “labākās prakses” ilustrē to, ka, ja kopā strādā valdības, sabiedrība un starptautiskā sabiedrība, bezvalstnieki beidzot var baudīt “tiesības uz tiesībām”.

Nodaļa Nr.1

Starptautisko tiesību ietvars tiesībām uz pilsonību un bezvalstniecības samazināšanu

Valstspiederība ir ārkārtīgi jūtīgs jautājums, jo tā ir valsts suverenitātes un identitātes izpausme. Nav pārsteigums, ka strīdi par pilsonību var (un bieži tā arī notiek), noved pie saspīlējuma un konflikta gan valsts iekšienē, gan starp valstīm. 20.gadsimta laikā pieauga gan bezvalstniecības izplatība visā pasaulē, gan pieauga informētība un rūpes par cilvēktiesībām. Tādējādi starptautiskās tiesības par valstspiederību attīstījās divos virzienos: lai aizsargātu un sniegtu atbalstu tiem indivīdiem, kas jau bija bezvalstnieki, kā arī lai likvidētu vai vismaz samazinātu bezvalstniecības sastopamību.

Kas nosaka, vai persona ir vai nav konkrētās valsts pilsonis?

Principā jautājums par valstspiederību ir katras valsts jurisdikcija. Tomēr valsts iekšējo lēmumu piemērošanu var ierobežot citu valstu līdzīgi lēmumi un starptautiskās tiesības.

Pastāvīgā Starptautiskā tiesa (*angliski - Permanent Court of International Justice*) savā leteikuma atzinumā par Tunisijas un Marokas 1923.gada Valstspiederības dekrētiem paziņo, ka:

„Jautājums par to, vai kāda lieta ir vai nav tikai valsts iekšējā jurisdikcija, būtībā ir relatīvs jautājums; tas ir atkarīgs no starptautisko attiecību attīstības.”

Būtībā Pastāvīgā tiesa pasaka, ka, kaut principā pilsonības jautājumi ir iekšējā jurisdikcija, valstīm tomēr ir jāpilda savas saistības pret citā valstīm, kā to reglamentē starptautisko tiesību normas.

Šī pieeja tika atkārtota septiņus gadus vēlāk **Hāgas Konvencijā par atsevišķiem jautājumiem sakarā ar pretrunām pilsonības likumos**. Patiešām daudzas valstis deva atsauksmes par Pastāvīgās tiesas 1923.gada leteikuma atzinumu, jo tas attiecās uz 1930.gada Hāgas Konvencijas par pilsonību sagatavošanu. Vairums valstu leteikuma atzinumu interpretēja kā valsts pilsonības jautājumu lēmumu piemērošanas ierobežošanu ārpus konkrētās valsts, īpaši, ja šie lēmumi ir pretrunā ar pilsonības jautājumu lēmumiem, kurus pieņem citas valstis.

1930.gada Hāgas Konvencija, kas izstrādāta Nāciju Līgas Asamblejas aizbildnībā, bija pirmais starptautiskais centiens nodrošināt, ka visām personām ir pilsonība. Konvencijas 1.pants nosaka:

„Katrai valstij ir tiesības noteikt pēc saviem likumiem, kas ir tās pilsoņi. Šis likums ir jāatzīst citām valstīm, ciktāl tas atbilst starptautiskajām konvencijām, starptautiskajām paražām un vispārēji atzītiem tiesību principiem attiecībā uz valstspiederību.”

Citiem vārdiem, tam, kā valsts izmanto savas tiesības noteikt savus pilsoņus, ir jāatbilst starptautisko tiesību attiecīgajiem nosacījumiem. 20.gadsimta laikā šie nosacījumi pakāpeniski attīstījās, lai cilvēktiesības nostādītu augstāk par valstu suverenitātes pretenzijām.

1948.gada **Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas** 15.pants nosaka:

“Katram cilvēkam ir tiesības uz pilsonību. Nevienam cilvēkam nedrīkst patvaļīgi atņemt pilsonību vai liegt tiesības mainīt pilsonību.”

Šī tiesība ir balstīta uz **patiesas un efektīvas saiknes** pastāvēšanu starp indivīdu un valsti. Pirmā reize, kad šī saikne tika apstiprināta par pilsonības pamatu, bija **Starptautiskās tiesas** (*angliski – International Court of Justice*) 1955.gada lēmumā Notteboma (*Nottebohm*) lietā. Šajā lietā Tiesa konstatēja, ka:

“Saskaņā ar valstu praksi, šķirējtiesu un tiesu lēmumiem, kā arī autoru viedokli, valstspiederība ir juridiskā saite ar valsti, kas balstās piederībā kā sociālā faktā, patiesas saistības pastāvēšanā, interesē un jūtās vienlaikus ar abpusēji pastāvošām tiesībām un pienākumiem.”

Patiesa un efektīva saikne, kas parādās dzimstot, ar dzīvesvietu un/vai izcelšanos, tagad ir atspoguļota vairumā valstu pilsonības likumdošanā, kā arī jaunākajos starptautisko tiesību instrumentos attiecībā uz valstspiederību, piemēram, 1997.gada Eiropas Konvencijā par pilsonību.

Pilsonība arī Starp-Amerikas Cilvēktiesību tiesā ir noteikta kā “politiskā un juridiskā saikne, kas saista personu ar attiecīgo valsti un saista to pie tās ar lojalitātes un uzticības saistībām, dodot tiesības viņai uz šīs valsts diplomātisku aizsardzību” (Kastilio-Petruzi pret Peru, 1999.gada maija spriedums (*Castillo-Petruzzi et al v. Peru, IACHR [ser.C] No. 52 1999*)).

Kā tiek aizsargātas bēgļu un bezvalstnieku tiesības?

Lai gan Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 15.pants norāda, ka katrai personai ir tiesības uz pilsonību, tas neparedz noteiktu pilsonību, uz kuru personai ir tiesības. Lai nodrošinātu, ka indivīdiem netiek atņemts minimālais valstspiederības tiesību kopums, starptautiskā sabiedrība izstrādāja divus galvenos līgumus: 1951.gada Konvenciju par bēgļa statusu un 1954.gada Konvenciju par bezvalstnieka statusu.

Vai pastāv saistība starp 1951.gada Konvenciju par bēgļa statusu un bezvalstniecību?

Pēc II Pasaules kara tikko izveidotās Apvienoto Nāciju Organizācijas dalībvalstu viens no visvairāk sasāpējušajiem jautājumiem bija tas, kā atrisināt miljoniem cilvēku vajadzības, kurus karš bija padarījis par bēgļiem vai bezvalstniekiem. 1949.gada ANO Ekonomikas un sociālās padomes (ECOSOC) rezolūcijas rezultātā tika izveidota speciāla Komiteja, kuras uzdevums bija Konvencijas par bēgļa un bezvalstnieka statusu izstrāde, kā arī priekšlikumu bezvalstniecības likvidēšanai sagatavošana.

Rezultātā Komitejas locekļi izstrādāja Konvenciju par bēgļa statusu un Protokolu priekšlikumam Konvencijai par bezvalstnieka statusu. Komiteja pilnībā nepievērsās bezvalstniecības likvidēšanas jautājumiem, jo tika pieņemts, ka jaunizveidotā Starptautisko tiesību komisija (ILC) strādās pie šī jautājuma.

Vēsturiski gan bēgļi, gan bezvalstnieki saņēma aizsardzību un palīdzību no starptautiskajām bēgļu organizācijām, kas bija UNHCR priekšgājējas. Bija paredzēts, ka Protokola par bezvalstniecību projekts atspoguļos saikni starp bēgļiem un bezvalstniekiem. Bet bēgļu steidzamās vajadzības un gaidāmā Starptautiskās bēgļu organizācijas likvidēšana nozīmēja, ka 1951.gada Pilnvaroto konferencei, kuru sasauca abu statusu izskatīšanai, nav pietiekami daudz laika detalizētai bezvalstnieku situācijas analīzei. Tā Konferencē tika pieņemta 1951.gada **Konvencija par bēgļa statusu**, bet Protokola par bezvalstniekiem pieņemšanu atlika uz vēlāku laiku.

Saskaņā ar 1951.gada Bēgļa konvenciju, bēglis bezvalstnieks saņem aizsardzību kā bēglis, tā kā patvaļīgs pilsonības atteikums personas rases, reliģijas, tautības, piederības īpašai sociālai grupai vai politiskās pārliecības dēļ var norādīt uz to, ka persona jāatzīst par bēgļu.

Ko paredz 1954.gada Konvencija par bezvalstnieka statusu?

Protokols par bezvalstniekiem, kuru izstrādāja kā 1951.gada Bēgļu konvencijas pielikumu, 1954.gadā tika radīts kā atsevišķa konvencija. **1954.gada Konvencija ir galvenais starptautisko tiesību instruments, kura mērķis ir regulēt un uzlabot bezvalstnieku stāvokli** un garantēt, ka bezvalstniekiem tiek nodrošinātas viņu pamattiesības un brīvības bez diskriminācijas. (skat. 1954.gada Konvencijas dalībvalstu sarakstu Pielikumā Nr.1.)

Konvencijas nosacījumi daudzējādā ziņā ir ļoti līdzīgi 1951.gada Bēgļa konvencijas nosacījumiem. **Pievienojoties Konvencijai, nav pienākums piešķirt pilsonību tiem, kas piedzimst un pastāvīgi dzīvo valsts teritorijā.** Neatkarīgi no tā, cik plašas tiesības var tikt piešķirtas bezvalstniekam, tās nav līdzvērtīgas pilsonības iegūšanai.

1954.gada Konvencija ietver precīzu juridisku bezvalstnieka definīciju: "persona, kurai nav nevienas valsts piederības saskaņā ar spēkā esošajiem valstu likumiem" (kas zināms, kā *de jure* bezvalstnieks).

Kas ir pilsonis? Kas ir bezvalstnieks?

Lai tiktu uzskatīts par pilsoni atbilstoši spēkā esošajiem likumiem, nozīmē to, ka persona automātiski tiek uzskatīta par pilsoni saskaņā ar valsts pieņemtajiem juridiskajiem instrumentiem par valstspiederību vai, ka personai ir piešķirta pilsonība ar attiecīgu iestāžu lēmumu. Šie instrumenti var būt konstitūcija, prezidenta lēmums vai pilsonības likums. Vairums cilvēku tiek uzskatīti par pilsoņiem saskaņā ar tikai vienas valsts likumiem – parasti vai nu tās valsts, kurā persona ir dzimusi (*jus soli*) vai tās, kuras valsts pilsoņi bija viņa vecāki laikā, kad persona piedzima (*jus sanguinis*).

Kad vien administratīvā procedūra atļauj rīcības brīvību pilsonības piešķiršanā, pilsonības pretendenti nevar tikt uzskatīti par valstspiederīgajiem, līdz to pieteikumi nav pabeigti un apstiprināti un valsts pilsonība piešķirta atbilstoši likumiem. Personas, kurām pilsonība ir jāpieprasa un tās, kurām likums nosaka tiesības pieteikties, bet kuru pieteikumi tiek noraidīti, nav tās valsts pilsoņi atbilstoši spēkā esošajiem likumiem.

Personas, kuras pilsonību nav saņēmušas automātiski vai ar individuālu lēmumu atbilstoši spēkā esošajiem valsts likumiem, tiek uzskatītas par *de jure* bezvalstniekiem: personas, kuras ir bezvalstnieki saskaņā ar piemērotajiem likumiem.

Tiek pieņemts, ka personai ir pilsonība, ja vien nav iegūti pretēji pierādījumi. Tomēr dažkārt valstis, ar kurām personai varētu būt patiesa saikne, nevar vienoties par to, kura no tām ir valsts, kas personai ir piešķirusi pilsonību. Šādā gadījumā persona nespēj pierādīt, ka viņa *de jure* ir bezvalstnieks, neskatoties uz to, ka tai nav efektīvas valstspiederības un tā nebauda valsts aizsardzību. Viņa/ viņš tiek uzskatīts par *de facto* bezvalstnieku.

Lai gan Konvencijas izstrādātāji jūta, ka nepieciešams nodalīt *de jure* bezvalstniekus (tos, kas nav automātiski saņēmuši valstspiederību vai ar individuālu lēmumu saskaņā ar valsts spēkā esošajiem likumiem) un *de facto* bezvalstniekus (tie, kas nevar noskaidrot savu valstspiederību), viņi atzina abu stāvokļu līdzību. Konvencijas Nobeiguma dokumentā tiek izcelti *de facto* bezvalstnieku jautājumi, sniedzot nesaistošu ieteikumu:

"ka katra Līgumslēdzēja valsts, kad tā atzīst par derīgiem iemeslus, kuru dēļ persona atsakās no valsts aizsardzības, kuras valstspiederīgais tā ir, labvēlīgi izskata iespēju pret šo personu piemērot atbilstīgu attieksmi kā to nosaka Konvencija par bezvalstnieka statusu."

Lēmums par to, vai persona ir tiesīga uz Konvencijā noteiktajām tiesībām, ir katras valsts ziņā, atbilstoši tās pašas izveidotajām procedūrām. Nepieciešamības gadījumā UNHCR caur savām pārstāvniecībām/birojiem vai tās dienestiem Galvenajā mitnē ir pieejama, lai sniegtu padomu, kā izveidot un ieviest šādas procedūras. (Skat. UNHCR biroju sarakstu Pielikumā Nr.4.)

Vai bezvalstnieks var būt arī bēglis?

Personas, kas ir *de facto* bezvalstnieki, nav iekļauti 1954.gada Konvencijas bezvalstnieka definīcijā. 1954.gada Konvencijas izstrādātāji pieņēma, ka visas personas bez efektīvas valstspiederības, t.i. – visi *de facto* bezvalstnieki – ir bēgļi. (Konvencijas izstrādātāji domāja, ka persona kļūva par *de facto* bezvalstnieku pēc savas pilsonības valsts pamešanas valsts vajāšanas dēļ un ka šī vajāšana bija saistīta ar efektīvas pilsonības trūkumu.) Ņemot vērā šo pieņēmumu, daudzas personas, kuras sākotnēji uzskatīja par *de facto* bezvalstniekiem, saņem starptautisko aizsardzību saskaņā ar 1951.gada Konvencijas par bēgļa statusu nosacījumiem.

Tomēr *de jure* vai *de facto* bezvalstnieks nebūt nenozīmē vajāšanu ("labi pamatotas bailes no vajāšanas" ir 1951.gada Konvencijā par bēgļa statusu noteiktās bēgļa definīcijas būtība). Gadu gaitā ir kļuvis skaidrs, ka ir *de facto* bezvalstnieki, kas neiegūst savas pastāvīgās dzīvesvietas valsts pilsonību, tai pat laikā nekvalificējas kā bēgļi vai kā *de jure* bezvalstnieki. Patiešām, vairums bezvalstnieku, kas pieprasa UNHCR palīdzību, vai nu kā *de jure* vai *de facto* bezvalstnieki, nav bēgļi un nepretendē uz patvērumu.

Ko paredz 1961.gada Konvencija par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu?

1950.gada augustā ECOSOC Rezolūcija pieprasīja, lai ILC izstrādā projektus starptautiskai konvencijai vai konvencijām par bezvalstniecības novēršanu. ILC izstrādāja izvērtēšanai divas konvencijas un tās abas izskatīja jautājumus par bezvalstniecības problēmām, kas izceļas no pretrunām likumos. Viena konvencija par turpmāku bevalstniecības novēršanu ietvēra nosacījumus, kas gāja daudz tālāk nekā otrs konvencijas projekts, kas bija vērsti uz bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu nākotnē. Sasauktās konferences dalībnieki uzskatīja, ka konvencijas pirmais variants ir pārāk radikāls un izlēma strādāt ar Konvencijas projektu par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu nākotnē. Instruments, kas radās šī procesa galarezultātā, ir **1961.gada Konvencija par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu**. (Skat. 1961.gada Konvencijas dalībvalstu saraksts Pielikumā Nr.2.)

1961.gada Konvencijas pantu mērķis ir izvairīties no bezvalstniecības dzimšanas brīdī, bet tie tāpat neaizliedz iespēju atņemt pilsonību noteiktos apstākļos, kā arī neparedz iespēju ar atpakaļejošu spēku piešķirt pilsonību visiem pašreizējiem bezvalstniekiem. Konvencija arī paredz izveidot institūciju, kur persona, kurai varētu būt tiesības atbilstoši šai Konvencijai, var iesniegt izskatīšanai savu prasību un meklēt palīdzību, iesniedzot prasību atbilstoši iestādei. Ģenerālā Asambleja pēc tam lūdzta UNHCR uzņemties pildīt šo lomu.

ILC un valstu delegāti noteica, ka ir nepieciešama starptautiskā palīdzība gadījumos, kad personai tiek atteikta valsts pilsonība un tai nav ne finansiālo resursu, ne nepieciešamo zināšanu, lai iesniegtu pilsonības prasību valsts iestādēm. Tā kā neviena cita valsts nevarētu strīdēties personas labā, tad tika uzskatīts par būtisku izveidot neatkarīgu, starptautisku organizāciju, kas būtu atbildīga par to. Starptautiskās organizācijas pārstāvība arī dotu iespēju izvērtēt, vai persona ir vai nav starptautisko tiesību subjekts. Papildus tam, aģentūra, kas veiktu šo darbu, rezultātā attīstītu kompetenci šajā jautājumā, kas noderētu ne tikai, lai konsultētu attiecīgās personas, bet arī sniegtu vispārīgus priekšlikumus efektīvas valstspiederības iegūšanai un bezvalstniecības samazināšanai.

Lai samazinātu bezvalstniecības gadījumu skaitu, 1961.gada Konvencija pieprasa parakstījušajām valstīm pieņemt nacionālo likumdošanu, kas atspoguļo noteiktos standartus attiecībā uz valstspiederības iegūšanu un zaudēšanu. Strīdi, kas izceļas starp Līgumslēdzējvalstīm par Konvencijas tulkošanu un piemērošanu un kas netiek atrisināti ar citiem līdzekļiem, var tikt iesniegti pēc vienas no strīdu puses pieprasījuma Starptautiskajā tiesā.

Konvencijas Noslēguma dokuments ietver ieteikumus, kas līdzīgi 1954.gada Konvencijas Noslēguma dokumentā ietvertajiem, iedrošina Dalībvalstis paplašināt Konvencijas nosacījumus uz *de facto* bezvalstniekiem, kad vien iespējams.

"Vienu dienu es stāvēju starp robežām un nevarēju iekļūt nevienā valstī. Tā bija visneaizmirstamākā pieredze manā dzīvē! Es nevarēju ieceļot valstī, kurā es biju bijis; es nevarēju iekļūt arī valstī, kurā es biju piedzimis, uzaudzis un dzīvojis! Kur es piederu? Es joprojām nevaru aizmirst spēcīgās zaudējuma sajūtas, kuras es piedzīvoju lidostā."

Čens (Chen), bijušais bezvalstnieks

Kā cilvēktiesības garantē tiesības uz pilsonību?

Dažādi starptautisko tiesību instrumenti pievēršas tiesībām uz pilsonību. **1957.gada Konvencija par precētas sievietes pilsonību** atspoguļo Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, nosakot tiesības uz pilsonību un tiesības uz to, ka pilsonība nevar tikt atņemta. Tā arī cenšas sekmēt "cilvēka tiesību un elementāro brīvību vispārēju cienišanu un ievērošanu attiecībā uz visiem bez dzimuma izšķirības". Pirmie trīs Konvencijas panti ietver īpašus noteikumus par sievas pilsonību:

1.pants *apgalvo, ka „ne laulības noslēgšana, ne laulības šķiršana starp kādu no tās pilsoņiem un ārzemnieku, ne vīra pilsonības maiņa laulības pastāvēšanas laikā, neskars automātiski sievas pilsonību."*

2.pants *konstatē, ka „nekādas citas valsts pilsonības labprātīga pieņemšana, ko izdara kāds no tās pilsoņiem, ne kāda tās pilsoņa atteikšanās no savas pilsonības netraucēs šī pilsoņa sievai saglabāt savu pilsonību."*

3.pants, *kas ir sadalīts divās daļās, nosaka, ka „ārzemiece, kas sastāv laulībā ar kādu no tās [Līgumslēdzēja valsts] pilsoņiem, var pēc sava lūguma pieņemt sava vīra pilsonību speciālā vienkāršotā naturalizācijas kārtībā" un ka „šādas pilsonības piešķiršana var būt ierobežojumu objekts, kurus nosaka valsts drošības vai publiskās kārtības interesēs." Tas arī paredz, ka Līgumslēdzēja valsts šo Konvenciju netulkos „kā tādu, kas skar kādus likumus vai tiesu praksi, saskaņā ar kuriem ārzemiece, kas sastāv laulībā ar kādu no tās pilsoņiem, var likumīgi pēc sava lūguma pieņemt sava vīra pilsonību."*

1965.gada **Konvencija par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu** valstīm uzliek pienākumu „nodrošināt katru cilvēka vienlīdzību likuma priekšā bez rases, ādas krāsas vai nacionālās vai etniskās izcelšanās", īpaši tas attiecas uz vairākām fundamentālām cilvēktiesībām, ieskaitot tiesības uz valstspiederību (5.pants).

1966.gada **Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām** 24.pants nosaka:

„Katram bērnam bez jebkādas diskriminācijas - neatkarīgi no rases, ādas krāsas, dzimuma, valodas, reliģijas, nacionālās vai sociālās izcelšanās, mantiskā stāvokļa vai dzimšanas - ir tiesības uz tādiem aizsardzības līdzekļiem, kādus no viņa ģimenes, sabiedrības un valsts pieprasa viņa kā mazgadīgā statuss."

„Katrs bērns nekavējoties pēc viņa dzimšanas jāreģistrē un viņam jānodod vārds."

„Katram bērnam ir tiesības uz pilsonības iegūšanu."

Pakta 26.pants arī paziņo, ka "Visi cilvēki ir vienlīdzīgi likuma priekšā, un viņiem ir tiesības bez jebkādas diskriminācijas uz vienādu likuma aizsardzību. Šai ziņā likumam jāaizliedz jebkura diskriminācija un jānodrošina visām personām vienāda un efektīva aizsardzība pret jebkādu diskrimināciju - neatkarīgi no rases, ādas krāsas, dzimuma, valodas, reliģijas, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelšanās, mantiskā stāvokļa, dzimšanas vai citiem apstākļiem."

1979.gada **Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu** 9.pants nosaka, ka:

„Dalībvalstis piešķir sievietēm vienlīdzīgas tiesības ar vīriešiem attiecībā uz viņu pilsonības iegūšanu, maiņu vai saglabāšanu. Tās arī nodrošina, ka nedz stāšanās laulībā ar ārvalstnieku,

nedz vīra pilsonības maiņa laulības laikā, neizraisa automātisku sievas pilsonības maiņu, nepadara viņu par bezpavalstnieci un nevar viņu piespiest pieņemt vīra pilsonību.”

„Dalībvalstis piešķir sievietēm vienlīdzīgas tiesības ar vīriešiem attiecībā uz viņu bērnu pilsonību.”

1989.gada **Konvencija par bērna tiesībām**, kuru ir ratificējusi gandrīz katra valsts, ietver divus svarīgus pantus attiecībā uz valstspiederību:

2.pants nosaka, ka „Dalībvalstis respektē un nodrošina visas šajā konvencijā paredzētās tiesības katram bērnam, uz kuru attiecas to jurisdikcija, bez jebkādas diskriminācijas, neatkarīgi no bērna, viņa vecāku vai likumīgo aizbildņu rases, ādas krāsas, dzimuma, valodas, reliģijas, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās, etniskās vai sociālās izcelsmes, mantiskā stāvokļa, veselības stāvokļa un dzimšanas apstākļiem vai jebkādiem citiem apstākļiem.”

7.pants paredz, ka „Bērnu reģistrē tūlīt pēc dzimšanas, un viņam kopš piedzimšanas brīža ir tiesības uz vārdu un pilsonības iegūšanu, kā arī, ciktāl tas iespējams, tiesības zināt savus vecākus un tiesības būt viņu aizgādībā”.

Pants arī nosaka, ka „Dalībvalstis nodrošina šo tiesību realizēšanu saskaņā ar savu nacionālo likumdošanu un savu saistību izpildi atbilstoši attiecīgajiem starptautiskajiem dokumentiem šajā sfērā, īpaši gadījumā, ja citādi bērns būtu bezvalstnieks.”

“Es dzīvoju nometnē kopš 1971.gada un ceru, ka drīz ar saviem bērniem varēšu apmesties uz dzīvi ārpus nometnes. Es gribu viņiem tādas pašas tiesības, kādas ir Bangladešas pilsoņiem. Mums nav cienīgas dzīves: nometnē mani bērni neaug pienācīgi, viņiem nav izglītības un viņi var cerēt tikai uz nožēlojamu darbu, ja viņiem nav bijusi izglītība.”

Sedaha (Syedaha), bezvalstniece, kas dzīvo Bangladešā

Vai ir kādi reģionālie līgumi attiecībā uz tiesībām uz pilsonību?

Reģionālie instrumenti pastiprina juridisko pamatu tiesībām uz pilsonību. **Amerikas Cilvēktiesību konvencijas** (1969.gads) 20.pants nosaka, ka:

„Katrai personai ir tiesības uz pilsonību. Katrai personai ir tiesības uz tās valsts pilsonību, kuras teritorijā tā piedzimis, ja vien tai nav tiesības uz citas valsts pilsonību. Nevienam nevar patvaļīgi atņemt viņa pilsonību vai tiesības to mainīt.”

Šos principus vēlāk apstiprināja Starp-Amerikas tiesas jurisprudence. Tiesa apstiprināja, ka pilsonības piešķiršanas nosacījumi ir valsts iekšējā jurisdikcija, tomēr Tiesa arī pamatoja, ka:

„Neskatoties uz tradicionāli pieņemto, ka tiesības pieņemt lēmumu par pilsonības piešķiršanu un atzīšanu ir katras valsts iekšējais jautājums, mūsdienu attīstība rāda, ka starptautiskās tiesības uzliek noteiktus ierobežojumus uz valstu plašajām pilnvarām šajā jomā un veids, kādā valstis regulē pilsonības jautājumus, šodien nevar tikt uzskatīts par tikai to ekskluzīvu jurisdikciju.” (Starp-Amerikas Cilvēktiesību tiesas leteikuma atzinums „Grozījumi Naturalizācijas noteikumiem Kostarikas Konstitūcijā”, 32.-34.panti, teksts 5 HRLJ 1984.)

Citiem vārdiem, valstīm jāņem vērā to pilsonības likumdošanas starptautisko rezonansi, īpaši, ja tās likumdošanas piemērošana var izraisīt bezvalstniecību.

1963.gadā tika pieņemta Eiropas mēroga **Konvencija par dubultpilsonības gadījumu samazināšanu un militāriem pienākumiem dubultpilsonības gadījumos**. Šī Konvencija ir balstīta uz uzskatu, ko tajā laikā atzina daudzas Rietumeiropas valstis, ka dubultpilsonība ir nevēlama un no tās būtu jāizvairās. Tā kā Konvencijas darbības joma ir ierobežota tikai ar dubultpilsonības jautājumu, divi protokoli tika pievienoti 1977. un 1993.gadā, lai ietvertu attiecīgos jautājumus un atspoguļotu domāšanas un prakses attīstību par valstspiederības jautājumiem. Tā, piemēram, Konvencijas Otrais protokols atļauj dubultpilsonības iegūšanu otrās paaudzes migrantu gadījumā, kā arī laulātajiem jauktajās laulībās un viņu bērniem.

1997.gada **Eiropas Konvencija par pilsonību**, cits reģionālais instruments, kuru izstrādāja Eiropas Padome, tika radīts, jo bija radusies nepieciešamība pēc vienota dokumenta, kas konsolidētu visu valstu un starptautisko tiesību attīstību valstspiederības jomā kopš 1930. gada Hāgas Konvencijas, kurā tika izskatīti jautājumi par konfliktiem pilsonības likumos. Šī Konvencija nepārveido 1963.gada Konvenciju, kā arī tā nav nesaderīga ar agrāko Konvenciju. Patiešām, 1997.gada Konvencija par pilsonību atļauj piešķirt dubultpilsonību dažādu tautību laulātajām personām un to bērniem. Bet Konvencija arī aptver jautājumus par pilsonības iegūšanu, saglabāšanu, zaudēšanu un atgūšanu, procesuālajām tiesībām, pilsonību valsts pēctecības kontekstā, militārajiem pienākumiem un sadarbību starp Dalībvalstīm. Tā arī ietver daudzus nosacījumus, kuru mērķis ir novērst bezvalstniecības gadījumu rašanos. Konvencija atsaucas uz 1954.gada Konvenciju par bezvalstnieka statusu, definējot bezvalstnieku: tikai *de jure* bezvalstnieki ir ietverti Eiropas Konvencijas par pilsonību nosacījumos.

Eiropas nesenā pieredze ar valstu pēctecību lika secināt, ka liels cilvēku skaits riskē kļūt par bezvalstniekiem, jo viņi var zaudēt valstspiederību pirms citas iegūšanas. Cenšoties izvairīties no bezvalstniecības valstu pēctecības dēļ, kas var rasties teritorijas nodošanas no vienas valsts otrai rezultātā, valstu apvienošanās rezultātā, valsts sabrukuma vai daļas teritorijas atdalīšanās rezultātā, Eiropas Padome pieņēma Konvenciju par izvairīšanos no bezvalstniecības saistībā ar valsts pēctecību, kas fokusējas īpaši uz šīm problēmām. **Konvencija, kas tika pieņemta 2006.gada 15.martā, ietver īpašus nosacījumus par pilsonību valsts pēctecības gadījumos**. Tās 22.pants nosaka praktiskās vadlīnijas tādos jautājumos kā valstu kā priekšteču un pēcteču atbildība, noteikumi par pierādījumiem, izvairīšanās no bezvalstniecības gadījumiem dzimšanas laikā un pilsonības iegūšanas sekmēšana bezvalstniekiem.

1999.gadā Āfrikas vienotības organizācija (pazīstama kā Āfrikas Savienība) pieņēma **Āfrikas Hartu par bērna tiesībām un labklājību**. Harta ir veidota, par pamatu ņemot Konvenciju par Bērna tiesībām un ietver agrākā līguma dažus galvenos principus, ieskaitot nediskrimināciju un bērna labāko interešu ievērošanu kā galveno. Hartas 6.pants, kas fokusējas uz vārdu un pilsonību, norāda, ka:

- Katram bērnam no piedzimšanas ir tiesības uz vārdu;
- Katrs bērns ir jāreģistrē nekavējoties pēc dzimšanas;
- Hartas Dalībvalstīm ir jānodrošina, ka to Konstitucionālajai likumdošanai ir jāatzīst principi, saskaņā ar kuriem bērnam ir jāiegūst tās valsts pilsonība, kuras teritorijā viņš ir piedzimis, ja vien bērna dzimšanas brīdī, viņam nav piešķirta citas valsts pilsonība, atbilstoši tās valsts likumiem.

Nodaļa Nr.2

Bezvalstnieku identifikācija un aizsardzība

Neskatoties uz mēģinājumiem samazināt bezvalstniecības gadījumu skaitu ar valstu pilsonības likumiem, kā arī ar 1961.gada Konvencijas par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu un citu starptautisko tiesību instrumentu palīdzību, pēc UNHCR aprēķiniem visā pasaulē ir miljoniem cilvēku, kuriem nav pilsonības. 1954.gada Apvienoto Nāciju **Konvencija par bezvalstnieka statusu** nosaka, kas ir bezvalstnieks, sekmē juridiskā statusa iegūšanu šīm personām un nodrošina, ka bezvalstnieki bauda pamattiesības un pamatbrīvības bez diskriminācijas.

“Mēs nevaram iegūt pastāvīgu darbu, mēs nevaram pārvietoties, mēs esam kā laivas bez ostas. Pieeja izglītībai un veselības aprūpei arī ir problēma. Es nevarēju pabeigt vidusskolu vai doties uz koledžu. Es varu apmeklēt ārstu tikai privātajā slimnīcā, bet ne valsts slimnīcā.”

Abdullahs, bezvalstnieks biduns (Bidoon), kas dzīvo Apvienotajos Arābu Emirātos

Kas ir bezvalstnieks?

1954.gada Konvencija nosaka, ka bezvalstnieks ir persona, „kurai nav nevienas valsts piederības saskaņā ar spēkā esošajiem valstu likumiem” (1.pants). Šī ir tīri juridiska definīcija. Tā nedod norādes par pilsonības kvalitāti, veidu, kā pilsonība tiek piešķirta vai pieeju pilsonībai. Definīcija vienkārši atsaucas uz valsts spēkā esošajiem likumiem, kas *ex lege* vai automātiski konstatē, kas ir pilsonis.

Nemot vērā šo definīciju, **lai tiktu atzīts par „bezvalstnieku”, personai ir jāpierāda negatīvais: ka viņam/viņai nav juridisku saišu ar kādu attiecīgu valsti.**

Cenšoties noteikt bezvalstniecības pierādījumus, valstīm ir jāpārskata to attiecīgo valstu pilsonības likumdošana, ar kurām personai pirms tam ir bijušas saites (tādas kā dzimšana, iepriekšējā pastāvīgā dzīvesvieta, valsts (-is), kuras pilsoni ir laulātais vai bērni, valsts (-is), kuras pilsoni ir personas vecāki vai vecvecāki), konsultēties ar šīm valstīm un, ja nepieciešams, pieprasīt pierādījumus. Valstīm ir jāpieprasa pilnīga sadarbība no attiecīgās personas puses visu svarīgo faktu un informācijas sagādāšanā. UNHCR pēc pieprasījuma var veicināt konsultācijas starp valstīm un nodrošināt tehnisko informāciju par attiecīgiem likumiem un to īstenošanu dažādās valstīs.

Dokumenti no atbildīgām valsts iestādēm, kas apliecina, ka attiecīga persona nav pilsonis, parasti ir drošs bezvalstniecības pierādījums. Tomēr ne vienmēr šādi pierādījumi ir pieejami. Izcelsmes valsts vai iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valsts attiecīgās iestādes var atteikt izsniegt šādu apliecinājuma dokumentu, ka persona nav pilsonis, vai vienkārši var neatbildēt uz pieprasījumiem. Dažas valsts iestādes jutīsies, ka viņas nav atbildīgas noteikt, kurām personām nav juridisko saišu ar valsti. Tādējādi var pieņemt, ka, ja valsts atsakās apliecināt, ka persona ir tās valstspiederīgais, atteikums pats par sevi ir pierādījuma veids, tā kā valstis parasti nodrošina diplomātisko aizsardzību saviem pilsoņiem.

Vai personu var izslēgt no 1954.gada Konvencijas nosacījumiem?

1954.gada Konvencijas preambula vēlreiz apliecina, ka uz bezvalstniekiem, kas ir bēgļi, attiecas 1951.gada Konvencija par bēgļa statusu un tāpēc uz tiem neattiecas 1954.gada Konvencija.

Papildus bezvalstnieka definīcijai, 1954.gada Konvencijas 1.pants nosaka arī tās personas, kuras, neskatoties uz to, ka viņas atbilst definīcijai (t.i. neskatoties uz faktu, ka tās ir bezvalstnieki), tomēr ir izslēgtas no Konvencijas piemērošanas īpašu iemeslu dēļ vai nu tāpēc, ka viņām nav nepieciešama šāda aizsardzība, jo viņas jau gūst labumu no īpašiem juridiskiem pasākumiem vai starptautiskās palīdzības, vai tāpēc, ka viņas ir starptautiskās palīdzības necienīgas savu noziedzīgo nodarījumu dēļ. Tas ietver personas:

- „kas atrodas ANO aģentūru vai organizāciju aizsardzībā vai izmanto to palīdzību, izņemot ANO Augsto komisāru bēgļu lietās, kamēr tās atrodas aizsardzībā vai izmanto palīdzību.”

Apvienoto Nāciju Organizācijas Palīdzības un darba organizācija palestīniešu bēgļiem Tuvajos Austrumos šobrīd ir vienīgā ANO aģentūra, kas atbilst šim pantam.

- „kurām kompetenti tās valsts varas orgāni, kurā šīs personas dzīvo, atzīst tiesības un pienākumus, kas saistīti ar rezidences valsts pilsonību.”
Tas nozīmē, ka, ja bezvalstniekam valstī ir nodrošināta likumīga uzturēšanās un ir piešķirtas tiesības, kas ir plašākas nekā tās, kas norādītas 1954.gada Konvencijā, īpaši pilnas ekonomiskās un sociālās tiesības līdzvērtīgas kā pilsoņiem, un ir aizsardzība pret izsūtīšanu un izraidīšanu, tad nav nepieciešams šai personai piemērot Konvencijas nosacījumus, neskatoties uz to, ka persona ir bezvalstnieks.
- „kas ir izdarījušas noziegumu, kas kaitējis miera interesēm, kara noziegumus vai noziegumus pret cilvēci tādā izpratnē, kā tie formulēti starptautiskajos aktos, kuri pieņemti, lai vērstos pret šāda veida noziegumiem;
- kas izdarījušas smagu nepolitiska rakstura noziegumu ārpus dzīvesvietas valsts robežām līdz atļaujas saņemšanai iebraukt šajā valstī; vai
- kas vainīgas tādu darbību izdarīšanā, kas ir pretrunā ar ANO principiem un mērķiem.”

Kad persona vairs netiek uzskatīta par bezvalstnieku?

Kad attiecīgā persona iegūst efektīvu pilsonību, tad beidzas bezvalstniecības gadījuma nosacījumi.

Pilsonības likumdošana, kuru pieņēma Etiopijā 2003.gada decembrī un Kongo Demokrātikajā Republikā 2004.gada novembrī, ir spērusi svarīgus soļus, lai beidzot izbeigtu divas ieilgušas situācijas, kurās liels skaits cilvēku tika atstāti bez efektīvas valstspiederības. Likumdošana Etiopijā atļauj lielam skaitam personu, kas dzīvo Etiopijā, atkārtoti iegūt Etiopijas pilsonību, kamēr jaunie KDR likumi palīdz identificēt valsts pilsoņu loku.

Kādas ir procedūras, kuras izmanto, lai noteiktu, vai persona ir bezvalstnieks?

1954.gada Konvencija sniedz bezvalstnieka definīciju, bet nenorāda procedūras bezvalstnieka identificēšanai. Tas ir valsts un personas, uz kuru Konvencija attiecas, interesēs, ka

valsts pieņem likumdošanu, kas nosaka veidu bezvalstnieku identificēšanai. Šādai likumdošanai ir arī jānosauca lēmuma pieņēmējs un jānosaka, kādas ir sekas personas identificēšanai par bezvalstnieku.

Dažas valstis ir pieņēmušas ieviešanas tiesību aktus, kas nozīmē konkrētas valdības aģentūras, - piemēram, birojus, kas īpaši strādā ar patvērumu, bēgļiem un bezvalstniekiem vai lekšlietu ministriju, kas izvērtēs un izlems bezvalstniecības pieprasījumus. Citas valstis, kurām nav īpašas likumdošanas procedūras bezvalstniecības gadījumu noteikšanai, ir nozīmējušas administratīvās vai tiesu iestādes, kuru uzdevums ir izvērtēt, vai persona ir bezvalstnieks. Daudz vairāk valstīm tomēr nav īpašu procedūru šajā gadījumā. Daudzās situācijās bezvalstniecības jautājums bieži parādās bēgļa statusa noteikšanas procesā. Tādā gadījumā bezvalstnieku lietas var tikt „apstrādātas” tajā pat sistēmā, kas ietver humanitāro vai papildus aizsardzību. Patiesībā bezvalstniekiem pat var būt pienākums iesniegt savus iesniegumus patvēruma sistēmā, jo cita procedūra viņiem vienkārši var nebūt.

Dažām valstīm nav īpašas atzišanas procedūras bezvalstniekiem, bet problēma var rasties, kad persona griežas, lai saņemtu uzturēšanās atļauju vai ceļošanas dokumentu, vai tai tiek atteikts patvēruma pieteikums un tiek iesniegta prasība palikt patvēruma valstī citu iemeslu dēļ.

Francijā bezvalstnieku atzišanas procedūra tiek veikta Francijas Bēgļu un bezvalstnieku aizsardzības birojā (OFPRA), kura ir pilnvarota sniegt juridisku un administratīvu aizsardzību bezvalstniekiem. Iesniedzējiem jāgriežas tieši OFPRA.

Spānijā Ārvalstnieku likums nosaka, ka lekšlietu ministrija procedūrā, kuru nosaka Karaliskais Dekrēts, konstatē bezvalstniecības statusu. Pieteicēji var griezties policijas iecirkņos vai Patvēruma un bēgļu birojā (OAR). Pēc izmeklēšanas fāzes pabeigšanas, OAR veic procedūru, tad savu pamatoto novērtējumu pārsūta uz lekšlietu ministriju.

Itālijā 1993.gada Īstenošanas lēmums grozījumiem nesen pieņemtajā Pilsonības likumā sniedz lekšlietu ministrijai pilnvaras atzīt bezvalstniecības statusu.

Bez īpašām procedūrām bezvalstnieku identificēšanai nav iespējams noteikt, cik daudz bezvalstniecības gadījumu paliek neidentificēti un tādējādi ir neiespējami noteikt precīzu problēmas apjomu.

Kādi pierādījumi ir vajadzīgi?

Parasti tas ir atkarīgs no iesniedzēja - sagādāt dokumentāciju no savas „izcelsmes valsts” - dzimšanas valsts vai valsts, kas iepriekš izsniedza ceļošanas dokumentu - vēstniecības vai konsulārām iestādēm, kas apliecinātu, ka persona nav pilsonis. Kā minēts iepriekš, tas ne vienmēr ir iespējams. Ja pilna dokumentācija nav pieejama, dažas valstis var pieņemt citus pierādījumus, tādus kā attiecīgās valsts pilsonības likumu pārskatus un liecinieku vai trešo pušu apliecinājumus. Informācijas meklēšana var prasīt sadarbību starp dažādām valdības nodaļām un ministrijām un starp citām valstīm.

Rokasgrāmatas rakstīšanas laikā valstīm nav vienotas pieejas, kā identificēt bezvalstniekus. Tā kā bezvalstniecības gadījumā pierādīšanas kritēriji var atšķirties vienai valstij no otras, tad persona, kas var tikt atzīta par bezvalstnieku vienā valstī, par tādu var netikt atzīta citās valstīs.

2005.gadā UNHCR izlaida Ziņojumu par 1954.gada Konvencijas ieviešanu Eiropas Savienības Dalībvalstīs. Pētījums atklāja, ka vairumam ES valstu nav noteikti īpaši mehānismi, lai identificētu un atzītu bezvalstniekus; tā vietā parasti tika izmantotas patvēruma procedūras. Rezultātā ir neiespējami noteikt bezvalstniecības problēmas apjomu Eiropas Savienībā. Tomēr, izstrādājot ziņojumu, UNHCR uzsvēra valstu labākās prakses, kas varētu tikt izmantotas, lai vienādotu identifikācijas un atzišanas procedūras starp Eiropas Savienības valstīm un kalpotu par paraugu valstīm, kas jau ratificējušas 1954.gada Konvenciju.

Kam ir jāizlemj, vai persona ir bezvalstnieks?

Bezvalstniecības gadījumu noteikšanai ir jānozīmē kvalificēts personāls, kas ir specializējies bezvalstniecības jomā un kas var taisnīgi un objektīvi izvērtēt iesniegumus un atbalstošos pierādījumus. Centralizēta iestāde, kas būtu atbildīga par šādiem lēmumiem, samazinātu pretrunīgu lēmumu risku, būtu efektīvāka, lai iegūtu un izplatītu informāciju par izcelsmes valstīm, un ar mērķtiecīgu darbu būtu labāk spējīga attīstīt savu kompetenci bezvalstniecības jautājumos. Bezvalstniecības statusa noteikšana pieprasa citu valstu likumu, noteikumu un prakses apkopošanu un analīzi. Pat nepastāvot centralizētai iestādei, lēmuma pieņēmēji gūst labumu no sadarbības ar zinošiem kolēģiem par valstu likumdošanu un bezvalstniecības jautājumiem gan valdības ietvaros, gan citās valstīs.

Kā personas piekļūst procedūrai?

1954.gada Konvencija neuzliek valstīm pienākumu nodrošināt likumīgu uzturēšanos personai, kamēr viņa/viņas pieprasījums par atzišanu par bezvalstnieku tiek izskatīts. Tomēr, ja reiz persona ir valsts teritorijā, viņa/viņas valstspiederības statusa noteikšana var būt vienīgais atrisinājums personas nožēlojamajam stāvoklim. Ja tiek noteikts, ka persona ir bezvalstnieks, un ja nav iespējas atgriezties uz bijušo pastāvīgās dzīvesvietas valsti vai tādas valsts nav, tad uzņemšana valstī un kāda veida likumīgas uzturēšanās garantēšana var būt vienīgais risinājums.

Ja persona ir iesniegusi iesniegumu, lai to atzītu par bezvalstnieku, vai, ja iestādes cenšas noteikt, vai persona ir vai nav bezvalstnieks, tad varētu būt nepieciešams nodrošināt pagaidu uzturēšanos, kamēr notiek process. Konvencija klusē par to, vai vajag garantēt likumīgu uzturēšanos, kamēr bezvalstniecības gadījuma pieprasījums tiek izvērtēts. Prakses starp dažādām valstīm šajos gadījumos ir atšķirīgas.

Taisnīga procesa princips prasa, ka iesniedzējiem tiek piešķirtas noteiktas garantijas, ieskaitot:

- tiesības uz individuālu lietas izvērtēšanu, kurā iesniedzējs var piedalīties;
- tiesības uz taisnīgu lietas izvērtēšanu;
- procesa ilguma termiņu;
- pieeju informācijai par procedūru valodā, kuru iesniedzējs var saprast;
- pieeju juridiskai palīdzībai un tulkam;
- tiesības saņemt gan lēmumu, gan lēmuma pamatojumu; un
- tiesības apstrīdēt lēmumu.

Dažām bezvalstniecības iesniedzēju kategorijām, sevišķi **bērniem bez pavadības**, ir īpašas vajadzības, kas prasa noteiktus procedūras nosacījumus. Šie nosacījumi var ietvert aizbildņa iecelšanu, lai pārstāvētu vai palīdzētu bērnam bez pavadības administratīvā procesa laikā.

Vai valsts var aizturēt bezvalstnieku, kas valstī uzturas nelikumīgi?

Bezvalstniekus parasti nevajadzētu aizturēt. Personām, kas ir bezvalstnieki, bieži nav identitātes dokumentu, tādu kā valsts izsniegta identitātes kartes vai pasas, kas varētu apliecināt viņu identitāti. Pat, ja bijušās dzīvesvietas valsts ir noteikta, bieži vien šī valsts nekavējoties neuzņems personu atpakaļ. Šajās situācijās vajadzētu izvairīties no aizturēšanas un to piemērot tikai tad, ja tā balstīta uz nacionālo likumdošanu, kas atbilst starptautiskajām cilvēktiesībām. Vispirms jāizvērtē aizturēšanas alternatīvas, ja vien ir pietiekams pamats domāt, ka konkrētās personas gadījumā alternatīvas nebūs efektīvas.

Bezvalstniekus, kas valstī uzturas nelikumīgi, vajadzētu aizturēt tikai pēc visu iespējamo alternatīvu izvērtēšanas. Pieņemot izņēmuma lēmumu aizturēt, iestādēm jānosaka, vai aizturēšana ir saprātīga un proporcionāla atbilstoši sasniedzamajam mērķiem. Ja tiek izlemts, ka aizturēšana ir nepieciešama, tai jābūt piemērotai nediskriminējoši un uz minimālu laika periodu. Nepieciešamības gadījumā UNHCR var sniegt padomu šādās lietās.

Darba grupa par patvaļīgu aizturēšanu

1.princips

Patvēruma meklētājs vai imigrants, kas tiek turēts iztaujāšanai uz robežas vai valsts teritorijas iekšienē, nelegālas ieceļošanas gadījumā vismaz mutiski jāinformē valodā, kuru viņš vai viņa saprot, par pamatojumu lēmumiem aizliegt ieceļošanu uz robežas vai piešķirt pagaidu uzturēšanās atļauju, kas tiek apsvērti konkrētās personas gadījumā.

2.princips

Jebkuram patvēruma meklētājam un imigrantam, atrodoties aizturēšanā, ir jābūt iespējām sazināties ar ārpusauli, ieskaitot telefoniski, pa faksu vai elektronisko pastu, kā arī sazināties ar juristu, konsulāro pārstāvi un radniekiem.

3.princips

Jebkurš patvēruma meklētājs un imigrants, kas ievietots aizturēšanā, nekavējoties ir jāstāda priekšā tiesai vai citām iestādēm.

4.princips

Jebkuram patvēruma meklētājam un imigrantam, kad tas tiek ievietots aizturēšanā, ir jāparakstās reģistrā, kas ir numurēts un iesiets, vai sniedz līdzvērtīgas iespējas norādīt personas identitāti, aizturēšanas pamatojumu un atbildīgo iestādi, kura pieņēmusi lēmumu par aizturēšanu, kā arī uzņemšanas un atbrīvošanas no aizturēšanas laiku un datumu.

5.princips

Jebkurš patvēruma meklētājs un imigrants pēc uzņemšanas aizturēšanas centrā ir jāinformē par iekšējiem noteikumiem un, ja nepieciešams, par piemērojamajiem disciplinārajiem nosacījumiem, kā arī jebkuru iespēju, ka viņš vai viņa var tikt turēts izolētībā, kā arī garantijām, kas tiek piemērotas šādā gadījumā

6.princips

Lēmums jāpieņem atbilstoši pilnvarotajai iestādei, kurai ir atbilstošs atbildības līmenis, un lēmums ir jāpamato ar likumīgiem kritērijiem, kas nostiprināti tiesību aktā.

7.princips

Likumam jāparedz maksimālais laika posms un aizturēšana nevienā gadījumā nedrīkst būt neierobežota vai pārmērīgi ilga.

8.princips

Paziņojumam par brīvības atņemšanu jābūt rakstiskam, valodā, kuru saprot patvēruma meklētājs vai imigrants, norādot aizturēšanas pamatojumu; ir jābūt izklāstītiem nosacījumiem, kā patvēruma meklētājs vai imigrants var pārsūdzēt tiesu iestādei, kurai nekavējoties jāpieņem lēmums par aizturēšanas likumību un, ja nepieciešams, likt konkrēto personu atbrīvot.

9.princips

Aizturēšana jārealizē publiskā iestādē, kas īpaši paredzēta šim mērķim; kad, praktisku iemeslu dēļ, tāda nav, patvēruma meklētājs vai imigrants jāievieto telpās atsevišķi no personām, kas aizturētas atbilstoši krimināllikumam.

10.princips

Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojam (UNHCR), Starptautiskajai Sarkanā Krusta komitejai (ICRC) un atbilstoši pilnvarotām nevalstiskām organizācijām, ja tādas ir noteiktas, jābūt tiesībām piekļūt aizturēšanas vietām.

Kādas ir personas, kas atzīta par bezvalstnieku, tiesības un pienākumi?

Ir dažas pamata cilvēktiesības, kas attiecas uz visām personām, neskatoties uz to statusu vai uzturēšanās veidu konkrētajā jurisdikcijā. Tās ietver, piemēram, spīdzināšanas aizliegumu un nediskriminācijas principu. Patiešām, 1954.gada Konvencija apstiprina, ka tās nosacījumi jāpiemēro bezvalstniekiem „nepieļaujot nekādu diskrimināciju rases, reliģijas vai izcelsmes dēļ” (3.pants).

Katram bezvalstniekam ir pienākums ievērot valsts, kurā viņš atrodas, likumus un noteikumus (2.pants). Pieņemot, ka šis nosacījums tiek pildīts, Konvencijas 7.panta 1.punkts nosaka aizsardzības pamatlīmeni, uz kādu ir tiesīgs bezvalstnieks. Tas paredz, ka, izņemot gadījumus, kad šajā Konvencijā paredzēti labvēlīgāki apstākļi, „Līgumslēdzēja valsts nodrošina bezvalstniekiem tādu stāvokli, kāds parasti ir ārvalstniekiem”.

Attiecībā uz lielāko daļu 1954.gada Konvencijā uzskatītajām tiesībām, bezvalstniekam ir jābūt vismaz tādai pašai piekļuvei tiesībām un pabalstiem, kādi ir garantēti ārvalstniekiem, jo īpaši attiecībā uz algotu darbu (17., 18. un 19. pants), izglītību (22.pants), mājokli (21. pants) un pārvietošanās brīvību (26.pants). Attiecībā uz citām specifiskām tiesībām, Dalībvalstis tiek mudinātas bezvalstniekiem, kas likumīgi atrodas to valsts teritorijā, nodrošināt tādu pašu tiesību apjomu kā attiecīgās valsts pilsoņiem, īpaši uz reliģijas brīvību (4.pants), autortiesībām un rūpniecisko īpašumu (14.pants), tiesībām griezties tiesā (16. pants), sociālo palīdzību (23.pants), kā arī darba likumdošanu un sociālo apdrošināšanu (24.pants).

Vai personām, kas ir atzītas par bezvalstniekiem, ir tiesības saņemt personu apliecinošus un ceļošanas dokumentus?

Konvencija nosaka, ka Līgumslēdzēja valstis izsniedz personu apliecinošus dokumentus jebkuram bezvalstniekam, kas atrodas to teritorijā, ja personai nav derīgu ceļošanas dokumentu. 28.pants nosaka, ka Līgumslēdzēja valstis izsniedz ceļošanas dokumentus bezvalstniekiem, kas likumīgi atrodas to teritorijā, ja vien nopietni nacionālās drošības vai sabiedriskās kārtības apsvērumi nepieprasa pretējo.

Dokumenta izsniegšana nenozīmē pilsonības piešķiršanu, nemaina personas statusu un negarantē tiesības uz diplomātisko aizsardzību.

28.panta otrā daļa aicina valstis izsniegt ceļošanas dokumentu jebkuram bezvalstniekam tās teritorijā, pat tiem, kas tur neatrodas likumīgi. Valstis tiek aicinātas izsniegt Konvencijas Ceļošanas dokumentus bezvalstniekiem, kuri atrodas to teritorijā un kuriem nav iespējams saņemt ceļošanas dokumentu valstī, kur tie likumīgi dzīvo. Šis nosacījums ir īpaši svarīgs, ņemot vērā to, ka daudziem bezvalstniekiem var nebūt likumīgas dzīves vietas valstīs. Ceļošanas dokuments palīdz bezvalstnieku identificēt un arī ļauj personai rast iespēju meklēt atbilstošu valsti, kurā iecelot.

Ceļošanas dokuments ir īpaši nozīmīgs bezvalstniekiem, lai atvieglotu to ceļošanu uz citām valstīm mācību, darba, veselības aprūpes vai pārcelšanās nolūkā. Atbilstoši Konvencijas Pielikumam, katra Līgumslēdzēja valsts piekrit atzīt kā derīgu ceļošanas dokumentu citu valstu izdotos ceļošanas dokumentus. UNHCR var piedāvāt padomu par šo dokumentu izsniegšanas tehnisko pusi.

Vai valsts var izraidīt personu, kas atzīta par bezvalstnieku?

Saskaņā ar Konvencijas noteikumiem, bezvalstnieki, kas likumīgi atrodas valstī, netiek izraidīti, izņemot nacionālās drošības vai sabiedriskās kārtības apsvērumu dēļ. Izraidīšanām jāatbilst tiesību aizsardzības taisnīgam procesam (angliski - *due-process-of-law safeguards*), ja vien nav nopietni nacionālās drošības iemesli. Tāpēc ir jānodrošina procesuālās garantijas, lai bezvalstnieks var atbildēt un iesniegt pierādījumus attiecībā uz jebkuru apsūdzību, kā arī tiesībām uz jurista pārstāvību un pārsūdzības tiesībām.

Konvencijas noslēguma daļa norāda, ka neizraidīšanas princips (*non-refoulement*) ir vispārēji pieņemts princips. Non-refoulement princips, kas nosaka, ka personu neatgriez uz teritoriju, kur viņš/viņa varētu tikt pakļauts vajāšanas riskam, ir skaidri apstiprināts vai izskaidrots vairākos starptautiskos līgumos, ieskaitot 1951.gada ANO Konvencijas par bēgļa statusu 33.pantā, ANO Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgiem, necilvēcīgiem vai cieņu pazemojošiem apiešanās un sodīšanas veidiem 3.pantā un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politikajām tiesībām 7.pantā, kā arī vairākos reģionālajos cilvēktiesību instrumentos.

Tā kā izraidīšanas aizliegums ir atzīts kā starptautisko tiesību princips, Konvencijas izstrādātāji uzskatīja, ka nav noteikti nepieciešams to iekļaut Konvencijas pantos, kas nosaka bezvalstnieka *de jure* statusu.

Kad ir pieņemts galīgais lēmums par izraidīšanu, Konvencija valstīm prasa personai garantēt pietiekamu laiku, lai tā iegūtu atļauju iecelšanai citā valstī.

Kādi naturalizācijas procedūrai jābūt pieejamai bezvalstniekiem?

Konvencijas Līgumslēdzējām valstīm tiek pieprasīts iespēju robežās atvieglot bezvalstnieku asimilāciju un naturalizāciju. (Vārds „asimilācija” šeit nenozīmē iesaistītās personas īpašās

identitātes zudumu, bet drīzāk integrāciju valsts ekonomikā, sociālajā un kultūras dzīvē.) Īpaši tām tiek pieprasīts pielikt visas pūles, lai paātrinātu naturalizācijas procesu, ieskaitot nodevu un maksas samazināšanu iespēju robežās.

Pēc tam, kad Timora-Leste pasludināja neatkarību no Indonēzijas, visiem austrumtimoriešiem, kas dzīvoja Indonēzijā, tika dota iespēja saglabāt Indonēzijas pilsonību vai iegūt Timoras-Lestes pilsonību, ar kuru tie varēja palikt Indonēzijā kā ārzemnieki ar derīgu uzturēšanās atļauju.

Dažas valstis savā pilsonības likumdošanā ir ietvērušas samazinātus likumīgās uzturēšanās termiņus bēgļiem un bezvalstniekiem, kas vēlas naturalizēties.

1997.gada Eiropas Konvencija par pilsonību (EPK) šo rekomendāciju attīsta tālāk un pieprasa, lai valsts likumi ietvertu nosacījumus, kas ļauj ārzemniekiem, kuri likumīgi un pastāvīgi dzīvo teritorijā, naturalizēties. EPK papildus ierobežo uzturēšanās prasības līdz maksimums 10 gadiem, pirms personai ir tiesības iesniegt naturalizācijas iesniegumu. Konvencija arī iedrošina valstis izmantot paātrinātās naturalizācijas procedūras bezvalstniekiem un atzītajiem bēgļiem.

Kas ir nozīmīgs Konvencijas noslēguma dokumentā?

Noslēguma dokuments rekomendē, ka katra Līgumslēdzēja valsts, kad tā atzīst iemeslus, kuru dēļ persona atsakās no tās valsts aizsardzības, kuras pilsonis viņš/viņa ir, labvēlīgi izskatīt iespēju šīs personas gadījumā piemērot tādus nosacījumus, kā konvencija paredz bezvalstniekiem. Šī rekomendācija tika ietverta *de facto* bezvalstnieku dēļ, kuriem tehniski vēl ir pilsonība, bet kuri nesaņem tos labumus, kurus parasti saista ar pilsonību, jo īpaši, valsts aizsardzību.

Kā vislabāk aizsargāt bezvalstniekus?

Vislabākais veids kā aizsargāt bezvalstniekus, pirmkārt, ir tādās likumdošanas izveidošana, kas padara neiespējamus bezvalstniecības rašanās situācijas. (skat., Nodaļu Nr.3 pilnam jautājumu apskatam par 1961.gada Konvenciju par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu un saistītiem pasākumiem, ko valstis var darīt, lai samazinātu vai likvidētu bezvalstniecības gadījumus).

Tomēr, kamēr bezvalstniecības problēma nav likvidēta, ir jāaizsargā personas, kas atzītas par bezvalstniekiem. Pievienošanās 1954.gada Konvencijai par bezvalstnieka statusu, tās īstenošana un atbilstošo tiesību aktu pieņemšana nodrošinās bezvalstnieku tiesību un pienākumu ievērošanu.

Kā iepriekš minēts, 1954.gada Konvencija nedz maina personas pilsonību, nedz uzliek valstīm par pienākumu uzņemt bezvalstniekus, kas nav bēgļi, savās teritorijās. **1954.gada Konvencijas noteikumu piemērošana neaizstāj pilsonības piešķiršanu.** Kad vien iespējams, valstīm ar pilsonības likumdošanu un praksi ir jāveicina bezvalstnieku, kas dzīvo to teritorijā, asimilāciju un naturalizāciju. Šis risinājums ir zināms kā **vietējā integrācija.**

2005.gadā Kirgizstāna un Turkmenistāna piešķīra paātrinātu piekļuvi pilsonībai daudziem bēgļiem, kas bija bezvalstnieki un kuru izcelsmes valsts bija Tadžikistāna, tādējādi viņi varēja sākt atjaunot savu dzīvi patvēruma valstī.

Novēršot bezvalstniecības gadījumu cēloņus

Dažos izņēmuma gadījumos bezvalstniekiem var būt neiespējami nokārtot savu juridisko statusu valstī, kurā viņi dzīvo. Tādā gadījumā šīm personām **pārcelšanās** būs piemērots risinājums. Lai gan parasti valstu pārcelšanās kritērijos nav ietverti bezvalstniecības gadījumi (pārcelšanās biežāk tiek izmantota bēgļiem), UNHCR Izpildu komiteja nesēn aicināja valstis paplašināt savus kritērijus un iekļaut bezvalstniekus. Izpildu komiteja (ExCOM) savā Atzinumā Nr.95 (2003)

„Iedrošina ExCom valstis sadarboties ar UNHCR izstrādājot metodes, lai atrisinātu bezvalstniecības gadījumus un apsvērtu iespēju nodrošināt pārcelšanās vietas gadījumos, ja bezvalstnieka situācija nevar tikt atrisināta pašreizējā uzņēmējvalstī vai citā iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valstī un situācija joprojām ir nedroša...”

UNHCR var piedāvāt valstīm padomu un palīdzību gan bezvalstnieku integrācijas, gan pārcelšanās jautājumos.

Bezvalstniecības gadījumu rašanās pamatā var būt dažādi apstākļi. Daži no galvenajiem iemesliem, kas ir to pamatā, kā arī praktiskie soļi, ko valsts var veikt, lai izvairītos no šiem apstākļiem, jo īpaši, pārskatot pilsonības likumus, minēti zemāk.

Tehniskie iemesli

Pretrunas likumos

Problēmas var rasties, kad vienas valsts nacionālā likumdošana ir pretrunā ar citas valsts likumdošanu, atstājot personu bez nevienas valsts pilsonības. Abu valstu likumdošanas var būt pareizi izstrādātas, bet problēmas rodas, kad tās tiek ieviestas kopā. Piemēram, valsts A, kurā ir piedzimis persona, piešķir pilsonību tikai pēc izcelšanās principa (*jus sanguinis*), bet personas vecāki ir valsts B pilsoņi. No otras puses valsts B piešķir pilsonību tikai pēc dzimšanas vietas principa (*jus soli*), bet persona ir piedzimis valstī A. Tādā veidā persona tiek padarīta par bezvalstnieku.

Lai izvairītos no šādām problēmām:

- Kā noteikts 1930.gada Hāgas Konvencijā, katra valsts atbilstoši tās likumam nosaka, kas ir tās pilsoņi. Šim likumam, kuru atzīst citas valstis, ir jāatbilst starptautiskajām konvencijām, starptautiskajām paražām un atzītiem tiesību principiem, kurus piemēro pilsonības jautājumos. Tādējādi, lai atrisinātu likumu pretrunas pilsonības jautājumos, valstīm ir jābūt pilsonības likumu atjaunotam apkopojumam un tām ir jāsaprot to ieviešana praksē.
- 1961.gada Konvencija par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu norāda, ka personām, kuras citādi būtu bezvalstnieki, pilsonība ir jāpiešķir:
 - dzimšanas brīdī, saskaņā ar likumu personai, kura ir piedzimis valsts teritorijā;
 - noteiktā vecumā personai, kura ir piedzimis valsts teritorijā, ievērojot nacionālā likuma nosacījumus;
 - pēc pieprasījuma personai, kura ir piedzimis valsts teritorijā (var paredzēt nosacījumus, ka pieteikumam ir jāatbilst vienam vai vairākiem sekojošiem kritērijiem: noteikts laika periods, kurā pieteikumu var iesniegt, īpašas uzturēšanās prasības, noteikta rakstura sodāmības neesamība un/vai, ka persona vienmēr bijusi bezvalstnieks);
 - dzimšanas brīdī likumīgam bērnam, kura mātei ir tās valsts, kurā bērns piedzimis, pilsonība;
 - pēc izcelšanās principa, ja persona vecuma vai uzturēšanās prasību dēļ nevar saņemt Līgumslēdzējas valsts pilsonību, kuras teritorijā viņš/viņa ir piedzimis (var paredzēt nosacījumus, ka pieteikumam ir jāatbilst vienam vai vairākiem sekojošiem kritērijiem: noteikts laika periods, kurā pieteikumu var iesniegt, īpašas uzturēšanās prasības un/vai, ka persona vienmēr bijusi bezvalstnieks);

- atradeņiem, kas atrasti Līgumslēdzējas valsts teritorijā;
- saskaņā ar likumu, dzimšanas brīdī personai, kas piedzimis citur, ja viens no vecākiem dzimšanas brīdī ir bijis Līgumslēdzējas valsts pilsonis;
- atbilstoši nacionālajam likumam, pēc pieprasījuma personai, kas piedzimis citur, ja viens no vecākiem dzimšanas brīdī ir bijis Līgumslēdzējas valsts pilsonis (var paredzēt nosacījumus, ka pieteikumam ir jāatbilst vienam vai vairākiem sekojošiem kritērijiem: noteikts laika periods, kurā pieteikumu var iesniegt, īpašas uzturēšanās prasības, nav atzīta par vainīgu pārkāpumos pret valsts drošību un/vai, ka persona vienmēr bijusi bezvalstnieks).
- Vairumā valstu pilsonības likumos apvieno *jus soli* un *jus sanguinis* principus, lai noteiktu savu sākotnējo pilsoņu loku un pilsonības piešķiršanu dzimšanas brīdī. Valstīm, kas neatzīst dubulto pilsonību, jānodrošina, ka personai vai personas vecākiem, sasniedzot noteiktu vecumu, ir jābūt iespējai izvēlēties vienu pilsonību.

Pretrunas likumos, kas saistītas ar atteikšanos

Dažu valstu pilsonības likumos personām ir atļauts atteikties no pilsonības pirms tās ir ieguvušas vai tām ir garantēta citas valsts pilsonības iegūšana. Šādas situācijas bieži izraisa bezvalstniecības gadījumus. Likumu pretrunas šajā jomā var rasties, ja viena valsts nepieļauj atteikšanos no pilsonības, kamēr persona nav saņēmusi citas valsts pilsonību, bet cita iesaistītā valsts nepiešķir savu pilsonību, kamēr persona vispirms nav atteikusies no savas sākotnējās pilsonības. Dažkārt personai var pieprasīt atteikties no pašreizējās pilsonības pirms viņš/ viņa var pieteikties uz pilsonību valstī, kurā dzīvo, tādējādi padarot personu par bezvalstnieku, kamēr tiek piešķirta jaunā pilsonība.

Lai izvairītos no šādām problēmām:

- Atbilstoši 1961.gada Konvencijai, pilsonības zaudēšanai vai atteikšanai no tās būtu jānotiek ar nosacījumu, ka pirms tam tiek iegūta cita pilsonība vai saņemta garantija par citas pilsonības iegūšanu. Izņēmumi varētu tikt izdarīti naturalizēto personu gadījumos, kas, neskatoties uz paziņojumiem par formalitātēm un laika limitiem, noteiktu laiku uzturas ārvalstīs un neizsaka vēlmi saglabāt pilsonību. Šajā gadījumā naturalizētā persona ir persona, kas ieguvusi pilsonību pēc griešanās pie attiecīgās Līgumslēdzējas valsts un ka Līgumslēdzējas valsts varētu būt noraidījusi pieteikumu. Pilsonības zaudēšana var notikt tikai saskaņā ar likumu un ievērojot pilnas procesuālās garantijas, tādas kā tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu tiesā vai citā neatkarīgā institūcijā.
- Pilsonības likumdošanai jānodrošina, ka neviens pilsonis nevar atteikties no savas pilsonības pirms nav iegūta cita pilsonība vai nav saņemta atbilstošu iestāžu formāla un rakstiska garantija, ka persona saņems citu pilsonību.
- Dažas valstis ir ieviesušas noteikumus, kas ļauj atkārtoti iegūt pilsonību, ja persona zaudē vai nesaņem citu pilsonību.
- Valstu, kas neatzīst dubulto vai vairākas pilsonības, pilsonības likumdošanai jānodrošina, ka prasība atteikties vai zaudēt citu pilsonību kā nosacījums, lai iegūtu vai saglabātu pilsonību, tiek atcelts gadījumos, ja šāds atteikums vai zaudējums nav iespējams. Piemēram, bēgļu gadījumā nevajadzētu pieprasīt, lai tie atgrieztos vai sazinātos ar savas izcelsmes valsts iestādēm, lai atteiktos no pilsonības.

Labākās prakses piemēri: Ukraina

1944.gadā vairāk kā 200 000 Krimas tatāru tika izsūtīti no Krimas uz vairākiem Padomju Sociālistisko Republiku Savienības (PSRS) reģioniem, jo tika apsūdzēti sadarbībā ar nacistiskajiem okupācijas spēkiem. Lielākā daļa tika izsūtīti uz Uzbekijas Padomju Sociālistisko Republiku. Divas dekādes vēlāk PSRS Augstākās padomes Prezidijs paziņoja, ka apsūdzības tatāriem ir nepamatotas un ka tatāri var dzīvot jebkurā PSRS teritorijas daļā, ieskaitot Krimas pussalu.

Tomēr tiem tatāriem, kas izlēma atgriezties Krimā, bija problēmas ar reģistrācijas saņemšanu, nodarbinātību un pieeju zemei un mājoklim. 1987.gadā PSRS Ministru padome pieņēma rezolūciju, kas ierobežoja Krimas tatāru atgriešanos tikai uz astoņiem pussalas iekšzemes rajoniem, kavējot to atgriešanos savā iepriekšējā dzimtenē – daudz auglīgākajā un attīstītākajā dienvidu piekrastē. Divus gadus vēlāk Augstākā Padome deklarēja darbības pret „cilvēkiem, kas tika pakļauti piespiedu izraidīšanai” kā „nelikumīgas un kriminālas” un tā rezultātā Krimā sāka atgriezties plašas cilvēku masas.

1991.gada decembrī PSRS sabrukuma rezultātā pēkšņi radās kompleksas politiskas un juridiskas problēmas, kas skāra valsts pārņemamību, ieskaitot teritoriālo robežu un pilsonības jautājumus.

Ukraina, kuras sastāvdaļa tagad bija Krima, kļuva par Ukrainas PSR valsts pārņemotāju. Saskaņā ar valsts pirmo Pilsonības likumu (1991.gads), personas, kas bija bijušās PSRS pilsoņi un kas pastāvīgi dzīvoja Ukrainas teritorijā, ieskaitot Krimu, kad 1991. gada 24.augustā tika deklarēta neatkarība, automātiski (*ex lege*) kļuva par Ukrainas pilsoņiem, neskatoties uz izcelsmi, sociālo statusu, rasi, tautību, dzimumu, izglītību, dzimto valodu, politiskiem uzskatiem vai reliģisko piederību. Vienīgais nosacījums, kad personas automātiski nekļuva par Ukrainas pilsoņiem bija, ja viņi bija citas valsts pilsoņi un ja viņiem bija iebildumi kļūt par Ukrainas pilsoņiem. Pat tām personām, kas reģistrēja savu likumīgo uzturēšanos Ukrainā starp neatkarību un Pilsonības likuma spēkā stāšanos trīs mēnešus vēlāk, automātiski tika piešķirta Ukrainas pilsonība. Izmantojot šos nosacījumus, ap 150 000 Krimas tatāru ieguva Ukrainas pilsonību.

Ap 108 000 Krimas tatāru atgriezās Ukrainā pēc Pilsonības likuma spēkā stāšanās 1991.gada novembrī un saskārās ar jaunām problēmām, lai saņemtu Ukrainas pilsonību. Apmēram 28 000, kas anulēja savu pastāvīgās dzīvesvietas statusu cita valstī pirms šo valstu pilsonības likumi stājās spēkā, kļuva par *de jure* bezvalstniekiem. Pārējie 80 000, kas palika reģistrējušies savās iepriekšējās dzīvesvietās, kad šo valstu pilsonības likumdošana stājās spēkā, *de jure* kļuva par šo valstu pilsoņiem. Rezultātā viņiem automātiski nepiešķīra Ukrainas pilsonību. Lai gan viņiem tika piedāvāta iespēja iegūt Ukrainas pilsonību individuālā naturalizācijas procesā, vairums atgriezušos, kas cerēja iegūt Ukrainas pilsonību, nevarēja izpildīt šo procedūru stingrās prasības, kuras ietvēra piecu gadu uzturēšanos Ukrainā, pietiekamus ienākumus un ukraiņu valodas zināšanas.

UNHCR, Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (OSCE) un Eiropas Padome ierosināja Ukrainas valdībai grozīt tās pilsonības likumu, lai atrisinātu šīs problēmas.

UNHCR piedāvāja apmācību un tehnisko palīdzību Ukrainas Pasu un naturalizācijas dienestam, kā arī organizēja kampaņu plašsaziņas līdzekļos par pilsonības jautājumiem. Vietējās nevalstiskās organizācijas, kuras atradās UNHCR pārraudzībā, nodrošināja juridiskās konsultācijas Ukrainas pilsonības iesniedzējiem, kā arī pārstāvēja personas juridiskajā procesā Ukrainas iestādēs.

Lai samazinātu un galu galā novērstu bezvalstniecības gadījumus, Ukrainas parlaments, konsultējoties ar UNHCR, septiņas reizes izdarīja grozījumus valsts Pilsonības likumā tā pirmo desmit gadu pastāvēšanas laikā. 1997.gadā tika atceltas prasības iesniedzējiem par valodas zināšanām un ienākumiem, kā arī iepriekš izraidīto personu pēcnācējiem tika atļauts iegūt Ukrainas pilsonību, pamatojoties uz to priekšteču izcelsmi Krimas teritorijā. Šie pozitīvie grozījumi ļāva ap 28 000 *de jure* bezvalstniekiem, kas bija atgriezušies, beidzot saņemt Ukrainas pilsonību.

Kamēr šie grozījumi lielā mērā atrisināja bezvalstnieku situāciju, saglabājās citas problēmas Ukrainas pilsonības saņemšanai, tai skaitā valsts noteiktais konstitucionālais dubultpilsonības aizliegums. Tā piemēram, tām personām, kas pirms atgriešanās uz Krimu jau bija kļuvušas par *de jure* Uzbekistānas pilsoņiem, vajadzēja formāli atteikties no Uzbekijas pilsonības, lai viņiem būtu iespēja saņemt Ukrainas pilsonību. Tomēr, lai atteiktos no Uzbekijas pilsonības, vajadzēja samaksāt 100 ASV \$, apmeklēt Uzbekijas vēstniecību Kijevā un administratīvā procedūra bieži ilga vairāk kā gadu.

UNHCR un OSCE kā starpnieki piedalījās sarunās starp divām valstīm un tā rezultātā 1998.gadā tika noslēgts divpusējs līgums, kas vienkāršoja pilsonības maiņas procedūras. Uzbekistāna piekrita atteikties no atsacīšanās maksas un atļāva Ukrainas leģāciju ministrijai vietējām pasu nodaļām pieņemt atteikšanās iesniegumus un pārsūtīt Uzbekijas iestādēm. Atbildot uz UNHCR bažām, tika pieņemta administratīvā politika, kas pieprasīja garantēt, ka Ukrainas pilsonības piešķiršana sakrīt ar Uzbekijas pilsonības atņemšanu, tādējādi izvairoties no iespējamiem individuāliem bezvalstniecības gadījumiem procesa laikā. Trīs gadu laikā, kamēr šis divpusējais līgums bija spēkā, ap 80 000 no Uzbekistānas atgriezušās personas saņēma Ukrainas pilsonību. Ukraina vēlāk noslēdza tādus pašus divpusējus līgumus ar Baltkrieviju (1999.), Kazahstānu (2000.), Tadžikistānu (2001.) un Kirgizstānas Republiku (2003.).

2001.gada janvārī Ukrainas parlaments pieņēma jaunu Pilsonības likumu, kas iet vēl tālāk, lai novērstu bezvalstniecības gadījumus. Likums, kas tika pārskatīts 2005.gadā, cita starpā, ļauj iesniedzējiem atteikties no savas pilsonības viena gada laikā pēc Ukrainas pilsonības saņemšanas un atceļ formālo atteikšanās prasību, ja atteikšanās maksa pārsniedz Ukrainā noteikto viena mēneša minimālo algu.

Likumi un prakse, kas īpaši ietekmē bērnus

Kā to nosaka gan Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām (SPPPT), gan Konvencija par bērna tiesībām (KBT), visi bērni, neskatoties uz to, kur viņi ir dzimuši, piedzimstot ir nekavējoties jāreģistrē. Visiem bērniem ir tiesības iegūt pilsonību. Bērna pilsonība tiek

noteikta atbilstoši iesaistīto valstu likumiem; un visām valstīm nepieciešams skaidrojums, kur un kam bērns ir piedzimis. Bez dzimšanas pierādījumiem, t.i. bez atzītas dzimšanas reģistrācijas, ir gandrīz neiespējami bērnam noteikt viņa/ viņas identitāti un tādējādi iegūt pilsonību.

Lai izvairītos no šīm problēmām:

- Valstīm jānodrošina nepieciešamie resursi vietējām administrācijām, lai garantētu, ka dzimšanas reģistrācija notiek sistemātiski saskaņā ar KBT 7.pantu un SPPPT 24.pantu. Nepieciešamības gadījumā jāpieprasa starptautiskās sabiedrības atbalsts, īpaši no UNICEF (Apvienoto Nāciju Starptautiskais bērnu fonds) puses.
- Reģistrējot dzimšanu, valstīm ir jāidentificē strīdīgie pilsonības gadījumi un jāpiešķir pilsonība, ja citādi bērns būs bezvalstnieks. 1961.gada Konvencijas par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu atbilstošie nosacījumi ir jāpārņem nacionālajā likumdošanā pēc pievienošanās Konvencijai. Šos nosacījumus vajadzētu pārņemt nacionālajā likumdošanā pat tad, ja valsts nav pievienojusies 1961.gada Konvencijai.
- Pilsonības likumdošanā vajadzētu būt nosacījumiem par tās valsts pilsonības iegūšanu, kurā bērns ir piedzimis. Tas novērstu bezvalstniecību gadījumus, kad tiek izdarīta kļūda, nosakot bērna pilsonību piedzimšanas brīdī.
- Bērniem, kas nav dzimuši laulībā, iespēju robežās ir jādot tā pati pieeja pilsonībai piedzimstot kā bērniem, kas dzimuši precētiem vecākiem saskaņā ar nacionāliem likumiem.

Daudzās valstīs sievietēm nav tiesību nodot savu pilsonību saviem bērniem pat tad, ja bērns ir piedzimis mātes pilsonības valstī un ja tēvs ir bezvalstnieks. Šajos gadījumos bērns ir bezvalstnieks.

Lai izvairītos no šīm problēmām:

- Atbilstoši 1957.gada Konvencijai par precētas sievietes pilsonību un 1979.gada Konvencijai par jebkuras sievietes diskriminācijas izskaušanu, sievietēm jābūt vienlīdzīgām tiesībām ar vīriešiem attiecībā uz savu bērnu pilsonību. Šo principu piemērošana ļaus izvairīties gan no sievietes diskriminācijas, gan iespējas, ka bērns no sava bezvalstnieka tēva mantos bezvalstnieka statusu.
- Valstīm savos nacionālajos pilsonības likumos jāiekļauj nosacījumi par nediskrimināciju, kas balstās uz dzimumu.

Bāreņiem un pamestiem bērniem bieži vien nav apstiprinātas pilsonības. Arī ārvalstīs bērniem var tikt liegta iespēja iegūt pilsonību.

Lai izvairītos no šīm problēmām:

- Atradeniem, kas atrasti valsts teritorijā, jāpiešķir tās valsts pilsonība. Šis princips ir ietverts daudzu valstu pilsonības likumos un starptautiskajos instrumentos par pilsonības jautājumiem.
- Nosakot bērna pilsonību, vispirms vienmēr jāņem vērā bērna labākās intereses.

Dažu valstu **adopcijas** prakse var radīt bezvalstniecības gadījumus, ja, piemēram, bērniem nav iespējams iegūt savu adoptētāju vecāku pilsonību.

Lai izvairītos no šīm problēmām:

- Valstīm savos nacionālajos likumos jāievieš nosacījumi, kas nodrošina, ka ārzemēs veiktās adoptācijas, atbilstoši starptautiskajām tiesībām tiek atzītas nacionālajā likumā. 1967.gada Eiropas Konvencija par bērnu adopciju mudina valstis piešķirt savu pilsoņu adoptētajiem bērniem pilsonību.

Administratīvā prakse

Pastāv neskaitāmi administratīvie un procesuālie jautājumi, kas saistīti ar pilsonības iegūšanu, atjaunošanu un zaudēšanu. Pat ja personai ir tiesības uz pilsonību, patiešām – pat tad, ja persona ir sekmīgi pieteikusies uz pilsonību – pārmērīgās administratīvās maksas, termiņi, kurus nevar izpildīt, un/vai nespēja sagādāt pieprasītos dokumentus, jo tie atrodas bijušās pilsonības valsts īpašumā, tas viss var kavēt personai iegūt pilsonību.

Lai izvairītos no šīm problēmām:

- Iesniegumus par pilsonības iegūšanu, saglabāšanu, zaudēšanu, atgūšanu vai apliecināšanu jāapstrādā saprātīgā laika periodā.
- Automātiskas (*ex lege*) pilsonības iegūšanas vai zaudēšanas reģistrācijai, ieskaitot valsts pārmantošanas situācijās pastāvīgajiem un likumīgajiem iedzīvotājiem, nevajadzētu pieprasīt rakstveida liecības, pat ja valstīm parasti pieprasa saglabāt rakstiskās liecības par visiem pilsonības lēmumiem.
- Maksām, kas saistītas ar administratīvām un juridiskām izskatīšanām par pilsonības iegūšanu, saglabāšanu, zaudēšanu, atgūšanu vai apliecināšanu, ir jābūt saprātīgām.

Likumi un prakse, kas īpaši ietekmē sievietes

Dažas valstis *automātiski* maina sievietes pilsonību, kad viņa apprecas ar nepilsoni. Tad sieviete var kļūt par bezvalstnieku, ja viņa automātiski nesaņem sava vīra pilsonību vai, ja vīram nav pilsonības.

Sieviete var kļūt par bezvalstnieku arī tad, ja viņa iegūst vīra pilsonību, bet laulība tiek šķirta un viņa zaudē laulības ceļā iegūto pilsonību, tomēr viņas sākotnējā pilsonība automātiski netiek atjaunota.

Lai izvairītos no šīm problēmām:

- 1957.gada Konvencija par precētas sievietes pilsonību un 1979.gada Konvencija par jebkuras sievietes diskriminācijas izskaušanu cenšas nodrošināt sievietēm vienlīdzīgas tiesības ar vīriešiem, lai iegūtu, mainītu vai saglabātu pilsonību. Saskaņā ar šajās konvencijās ietvertajiem principiem, vīra pilsonības statuss automātiski nedrīkst mainīt sievas pilsonību, nedz padarīt viņu par bezvalstnieku, nedz arī likt viņai iegūt vīra pilsonību.
- Valstīs, kur sievietēm nav vienlīdzīgu tiesību ar vīriešiem, un kur tās automātiski zaudē savu pilsonību, kad apprecas, vai arī apprecoties tām jāatsakās no savas iepriekšējās pilsonības, šīm valstīm ir savos nacionālajos pilsonības likumos jāievieš nosacījumi, kas ļauj sievietēm, kuru laulības tiek šķirtas, automātiski atkārtoti iegūt bijušo pilsonību ar vienkāršas deklarācijas palīdzību.

Automātiska pilsonības zaudēšana

Dažas valstis atņem pilsonību personai, kas pamet savu valsti vai dzīvo ārzemēs. Pilsonības atņemšana, kas var notikt pat tikai dažus mēnešus pēc personas aizbraukšanas, bieži notiek

kļūdainas administratīvas prakses dēļ, kad attiecīgā persona netiek informēta, ka viņš/ viņa riskē zaudēt pilsonību, ja regulāri neregistrēties valsts iestādēs. Īpaši, ja persona ir naturalizējies pilsonis, nevis valstī dzimis vai tāda, kas ieguvusi pilsonību atbilstoši pārmantojamības principam (no priekštečiem), pat parasta reģistrācija var nebūt pietiekama, lai nodrošinātu, ka pilsonību neatņems. Bezvalstniecības gadījumi bieži ir tieši šādas prakses tiešs rezultāts.

Lai izvairītos no šīm problēmām:

- 1961.gada Konvencijas par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu 7.panta 3.punkts nosaka, ka personai nevajadzētu zaudēt pilsonību un kļūt par bezvalstnieku izbaušanas, dzīvošanas ārvalstīs, nespējas reģistrēties vai jebkādu līdzīgu iemeslu dēļ. Konvencija paredz izņēmumu šim principam attiecībā uz naturalizētiem pilsoņiem, kas dzīvo ārvalstīs vairāk nekā septiņus gadus pēc kārtas. Šīm personām attiecīgajām iestādēm jāpauz vēlme saglabāt savu pilsonību. Tomēr valstīm ir jāinformē naturalizētie pilsoņi par šādu politiku gan valsts iekšienē, gan ārzemēs ar konsulāro dienestu palīdzību.
- Jaunākie instrumenti, tādi kā Eiropas Konvencija par pilsonību, neatļauj valstīm atņemt personas pilsonību, pamatojoties uz to, ka persona dzīvo ārzemēs, ja tādā gadījumā attiecīgā persona kļūst par bezvalstnieku.

Iemesli, kas saistīti ar valstu pēctecību (pārmantojamību)

Teritorijas vai suverenitātes nodošana

Lai gan šie jautājumi tikai daļēji ir skarti īpašos starptautiskajos instrumentos un principos, tomēr teritorijas un suverenitātes nodošanas ilgstoši ir bijušas bezvalstniecības gadījumu rašanās cēloņi. Nacionālie likumi un prakse neizbēgami mainās, ja valstī notiek ievērojamas teritoriālas izmaiņas vai izmaiņas suverenitātē, piemēram, kad valsts iegūst neatkarību no koloniālas varas, kad valsts sašķeļas, kad jauna valsts vai valstis pārņem sašķēlušos valsti, vai kad valsts tiek atjaunota pēc sabrukuma perioda. Jebkurš no šiem notikumiem var novest pie jaunu pilsonības likumu vai lēmumu pieņemšanas un/vai jaunu administratīvo procedūru noteikšanas. Šajās situācijās personas var kļūt par bezvalstniekiem, ja viņiem neizdodas saņemt jaunu pilsonību atbilstoši jaunajai likumdošanai/ lēmumiem vai atbilstoši jaunajām administratīvajām procedūrām, vai arī viņiem atsaka pilsonību, jo citādi tiek tulkoti iepriekš pielietotie likumi un prakse.

Lai izvairītos no šīm problēmām:

- 1961.gada Konvencijas par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu 10.pants nosaka, ka Dalībvalstīm ir jānodrošina, ka teritorijas nodošanas rezultātā nerodas bezvalstniecības gadījumi. Valstīm ir jāparaksta divpusējie vai daudzpusējie līgumi, kuri nodrošinās šī nosacījuma ievērošanu. Gadījumā, ja šāds līgums netiek parakstīts, attiecīgajai valstij (-im) ir jāgarantē pilsonības piešķiršana tiem, kas citādi kļūtu par bezvalstniekiem.
- Parasti praksē iedzīvotāji tiek saistīti ar teritoriju; tomēr daži starptautiskie līgumi, konstitucionālie nosacījumi vai pilsonības likumi piedāvā arī pilsonības izvēli starp valstīm pārmantotājām.
- Pēctecības līgumi var ietvert arī nosacījumus, kas nosaka, kā valsts izjukšana vai atdalīšanās var ietekmēt pilsonību.

- Balstoties uz nepieciešamību sistematizēt un attīstīt starptautiskās tiesības pilsonības jautājumā saistībā ar valstu pēctecību, Apvienoto Nāciju Starptautisko tiesību komisija (STK) ir izstrādājusi projektu pantiem šajos jautājumos, kas ir ietverti ANO Ģenerālās Asamblejas 2001.gada Rezolūcijas Nr.55/153 Pielikumā. Projekts nosaka, ka:
 - visām attiecīgajām valstīm ir jāveic atbilstoši pasākumi, lai personas, kurām valsts pēctecības dienā ir priekšgājēja valsts pilsonība, šādas pēctecības rezultātā nekļūst par bezvalstniekiem;
 - personai, kuras pastāvīgā dzīvesvieta ir teritorijā, kuru skar pēctecība, ir jāiegūst pēcteces valsts pilsonība pēctecības dienā;
 - valstij pēcteci nav jāattiecina sava pilsonība uz personām, kuru pastāvīgā dzīvesvieta bija citas valsts teritorijā, pretēji šo personu gribai, ja vien citādi tie kļūst par bezvalstniekiem;
 - attiecīgajām valstīm jāņem vērā personu griba, ja šīs personas var saņemt divu vai vairāku valstu pilsonību. Katrai attiecīgajai valstij jānodrošina tiesības izvēlēties tās valsts pilsonību personām, kurām ir atbilstošas saites ar valsti, ja citādi šīs personas kļūst par bezvalstniekiem;
 - attiecīgās valstis nevar atteikt personām saglabāt vai iegūt pilsonību vai pilsonības izvēles tiesības nekāda diskriminējoša iemesla dēļ.
- Eiropas Konvencija par pilsonību un Konvencija par izvairīšanos no bezvalstniecības gadījumiem saistībā ar valsts pēctecību aptver gan 1961.gada Konvencijas nosacījumus, gan daudzus no STK pantu projektiem. Eiropas Konvencija velta veselu nodaļu valstu pēctecībai un pilsonībai, izceļot četrus galvenos principus:
 - personas patiesā un efektīvā saikne ar valsti;
 - personas pastāvīgā dzīvesvieta valstu pēctecības laikā;
 - pašas personas griba; un
 - personas teritoriālā izcelsme.
- Papildus tam, Eiropas Konvencija par pilsonību nosaka, ka priekšteces valsts pilsoņiem, kuri pastāvīgi uzturas teritorijā, pār kuru suverenitāte ir pārgājusi pēcteci valstij, un kuri nav ieguvuši tās pilsonību, ir tiesības palikt šajā valstī un tiem ir tādas pašas sociālās un ekonomiskās tiesības kā pēcteces valsts pilsoņiem.
- Konvencijā par izvairīšanos no bezvalstniecības gadījumiem saistībā ar valsts pēctecību izstrādāti īpaši pierādīšanas noteikumi (8.pants) attiecībā uz pilsonību valsts pēctecības gadījumos:
- „Valsts pēcteci nedrīkst uzstāt uz savām standarta pierādījumu prasībām, kas nepieciešamas pilsonības piešķiršanai, gadījumos, kad personas ir vai varētu kļūt par bezvalstniekiem valsts pēctecības situācijā un kad nav saprātīgi šīm personām prasīt izpildīt standarta prasības.
- Valsts pēcteci nedrīkst prasīt pierādījumus par citas valsts pilsonības nesaņemšanu pirms tās pilsonības piešķiršanas tām personām, kuras bija pastāvīgie iedzīvotāji tās teritorijā valsts pēctecības laikā vai arī kļūtu bezvalstnieki valsts pēctecības rezultātā.”

8.panta pirmais punkts aplūko situācijas, kad personai nav iespējams vai ir ļoti grūti izpildīt standarta pierādījumu prasības, lai izpildītu nosacījumus pilsonības saņemšanai. Dažos gadījumos personai var būt neiespējami iesniegt visus pierādījumu dokumentus par saviem priekštečiem, ja, piemēram, dzimtsarakstu reģistri ir iznīcināti. Var būt neiespējami dokumentāri pierādīt dzīvesvietu, ja dzīvesvietas nebija reģistrētas. Šis nosacījums arī ietver situācijas, kad personai varētu būt iespējams sniegt pierādījumus, bet nebūtu saprātīgi šādu pierādījumu prasīt, piemēram, ja pierādījumu sagādāšana radītu risku iesniedzēja dzīvībai vai veselībai. Apstākļi, kas rada grūtības sniegt pierādījumus, ne vienmēr ir tieši saistīti ar valsts pēctecības notikumu. Tās var būt sekas notikumam, kas notika pirms vai pēc pēctecības, piemēram, kad priekšteces valsts režīms iznīcināja dzimtsarakstu reģistru vai noteiktai iedzīvotāju grupai netika izsniegti būtiski dokumenti. Visos šajos gadījumos lielai pierādīšanas iespējamībai un/vai neatkarīgai liecībai vajadzētu būt pietiekamai, lai izpildītu valsts pēcteces prasības pilsonības iegūšanai.

8.panta otrais punkts attiecas tikai uz tiem gadījumiem, kad priekšgājēja valsts ir likvidēta un visas personas, kurām bija tās pilsonība, ir to automātiski zaudējušas valsts sabrukšanas rezultātā. Ja jaunā valsts pēcteci nepieļauj vai vēlas samazināt daudzkārtēju pilsonību gadījumus, valsts var prasīt pierādīt, ka persona nav saņēmusi citas valsts pilsonību vai, ka viņa ir bezvalstnieks. Bieži šo prasību ir neiespējami izpildīt, jo tas ir atkarīgs no sadarbības ar citām valstīm. Ja pastāv risks, ka persona valsts pēctecības gadījumā var kļūt bezvalstnieks, valstij pēcteci, pirms pilsonības piešķiršanas, nevajadzētu prasīt personai pierādījumus, ka personai nav citas valsts pilsonības vai ka persona ir bezvalstnieks. Šī principa pamatā ir vispārējs uzskats, ka bezvalstniecības novēršana ir starptautiskās sabiedrības svarīgākās rūpes, bet vairāku valstu pilsonību pieņemšana vai noraidīšana ir katras valsts individuāls jautājums.

Šis nosacījums neaizliedz valstij, kas savā teritorijā vēlas samazināt vairāku valstu pilsonības gadījumus, sadarboties ar citām valstīm un apmainīties ar informāciju par pilsonības piešķiršanu un zaudēšanu. Vairāku valstu pilsonības gadījumus var novērst ar 1930.gada Hāgas Konvencijas par atsevišķiem jautājumiem sakarā ar pretrunām pilsonības likumos un Eiropas Konvencijas 7.1.panta palīdzību, kas paredz iespēju automātiski zaudēt pilsonību, kad persona brīvprātīgi iegūst citas valsts pilsonību. Valsts var arī personai prasīt rakstisku apliecinājumu, ka tai nav un tai nebūs citas pilsonības. Tas valstij dos tiesības anulēt tās pilsonību, ja/kad atklāsies, ka persona ir sniegusi nepatiesas ziņas.

Labākās prakses piemēri: Čehijas Republika

Kad bijusi Čehoslovākijas Republika formāli tika likvidēta 1993.gada 1.janvārī, abas pēcteces valstis – Čehijas Republika un Slovākijas Republika – pieņēma jaunus pilsonības likumus un noteica katras valsts sākotnējo pilsoņu kopumu, kā arī procesu, kurā personas varēja iegūt katras valsts pilsonību. Abas likumdošanas tomēr bija balstītas uz 1969.gadā izstrādāto Čehoslovākijas pilsonības likumu un tādējādi neatbilda jaunajai realitātei. Saskaņā ar šo divu topošo valstu pilsonības likumiem, personas, kuras dzimušas pirms 1954.gada, t.i. 15 gadus vecas vai vecākas, laikā kad Čehoslovākijas Sociālistiskā Republika kļuva par federāciju, kas sastāvēja no divām republikām, kļuva par šo valstu pilsoņiem, ja tie bija dzimuši šo valstu teritorijās (jus soli). Personas, kas piedzima pēc 1954.gada, tika uzskatītas par valstu pilsoņiem vai nu balstoties uz jus soli (tie, kas bija dzimuši jauktu Čehijas/ Slovākijas pilsoņu vecākiem, parasti saņēma to pilsonību, kur bija dzimuši) vai pa vecāku pilsonības līniju (jus sanguinis), ja abiem vecākiem bija tā pati pilsonība. Tā rezultātā daudziem cilvēkiem, kas visu savu dzīvi bija nodzīvojuši Čehijas Republikā, tika iedota Slovākijas pilsonība

un otrādi. Lielākā daļa no romu etniskās minoritātes, kas dzīvoja Čehijas Republikā, palika it kā „karājoties gaisā”, tā kā vairums to bija dzimuši Slovākijas teritorijā vai bija pēcteči Slovākijā dzimušiem senčiem.

Ja Slovākijas pilsonības likumi deva visiem bijušās Čehoslovākijas pilsoņiem neierobežotas iespējas saņemt pilsonību, Čehijas Pilsonības likums ieviesa striktus nosacījumus Čehijas pilsonības saņemšanai. Lai iegūtu Čehijas pilsonību, personai

- vismaz divus gadus pirms federācijas likvidācijas ir bijusi pastāvīga un nepārtraukta dzīvesvieta Čehijas Republikā;
- bija jābūt atbrīvotai no Slovākijas pilsonības; un
- iepriekšējo piecu gadu laikā nevarēja būt notiesāta par tīšu noziegumu.

1990-o gadu vidū Čehijas un Slovākijas valdības lūdza UNHCR palīdzēt atrisināt tūkstošiem bezvalstniecības lietu, kas radušās pretrunīgo likumu rezultātā. UNHCR reģionā veica divas faktu vākšanas misijas, kā arī konsultācijas ar valdībām par to pilsonības likumiem.

1996.gadā UNHCR palīdzēja Prāgā izveidot Konsultāciju centru pilsonības jautājumos. Centrs piedāvāja juridiskās un sociālās konsultācijas bijušajiem Čehoslovākijas pilsoņiem, kas tagad bija bezvalstnieki, kaut gan tiem varēja būt ilgas un patiesas saites ar Čehijas Republiku. Viena gada laikā centrs palīdzēja ap 6 000 personām, ieskaitot apmēram 900 bērnus, kas bija audžuģimenēs, vairāk nekā 3 500 ieslodzītajiem Čehijas cietumos un vairāk kā 2 000 citam personām, kas nevarēja noteikt vai īstenot savu pilsonību.

Sekojošajiem UNHCR un Eiropas Padomes ieteikumiem, Čehijas valdība sāka atvieglot nosacījumus Čehijas pilsonības iegūšanai. 1996.gada aprīlī Čehijas likumdevējs pieņēma grozījumus Pilsonības likumā, kuri atcēla nosacījumu par tīru kriminālo pagātņi pieteicējiem, kas bija vai ir bijuši Slovākijas pilsoņi un pastāvīgi ir dzīvojuši Čehijas Republikā un kuri iesniedza oficiālus pierādījumus par šādu dzīvesvietu.

Tad 1999.gadā Čehijas likumdevējs pieņēma citus grozījumus, kas atļāva bijušās Čehoslovākijas pilsoņiem, kuri bija pastāvīgi dzīvojuši teritorijā, kas kļuva par Čehijas Republiku, bet kam nebija oficiālas uzturēšanās atļaujas, kļūt par Čehijas Republikas pilsoņiem. Šīm personām tika atļauts pierādīt savu dzīvesvietu ar darbu un/vai mājokļa līgumiem un/vai lieciniekiem. Arī viņiem netika pieprasīta tīra kriminālā pagātne. Pakāpeniski, ar kopējiem UNHCR un nevalstisko organizāciju, kā arī Čehijas iestāžu centieniem, bijušajiem Čehoslovākijas pilsoņiem, kuri pastāvīgi bija dzīvojuši Čehijas Republikā kopš federācijas likvidēšanas, tika nodrošināta neierobežota pieeja Čehijas Republikas pilsonībai.

Iemesli, kas saistīti ar diskrimināciju vai patvaļīgu pilsonības atņemšanu

Diskriminācija

Viens no galvenajiem ierobežojumiem valsts rīcības brīvībai pilsonības piešķiršanā vai atteikšanā, ir rasu diskriminācijas aizliegums. Šis princips ir atspoguļots Konvencijā

par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu un daudzos citos instrumentos. Apvienoto Nāciju Organizācijas Komisija par rasu diskriminācijas izskaušanu savā 2004.gada 1.oktobra Vispārējā ieteikumā par Diskrimināciju pret nepilsoņiem paziņo, ka „pilsonības atņemšana rases, ādas krāsas, izcelsmes vai tautības vai etniskās izcelsmes dēļ ir pretrunā valstu saistībām nediskriminējoši nodrošināt iespējas baudīt tiesības uz pilsonību.”

Tomēr personām dažkārt nav iespējams iegūt noteiktas valsts pilsonību, neskatoties uz ciešajām saitēm ar šo valsti, - saitēm, kas citas personas gadījumā būtu pietiekamas pilsonības piešķiršanai. Diskriminācija rases, ādas krāsas, tautības, reliģijas, dzimuma, politisko uzskatu vai citu faktoru dēļ var būt atklāta vai rasties netīši likumos vai to ieviešanas rezultātā. Likumi ir diskriminējoši, ja tajos ir ietverti aizspriedumaini vārdi vai to piemērošanas rezultāts ir diskriminējošs.

Lai izvairītos no šīm problēmām:

- Nodrošināt, ka nediskriminācijas princips attiecībā uz pilsonību tiek ietverts konstitūcijā un pilsonības jautājumus regulējošajos likumos, kā arī tiek ieviests ar administratīviem un tiesas lēmumiem.
- Valstīm gan iekšēji, gan sadarbībā ar citām valstīm, ir pienākums veikt visus attiecīgos pasākumus, kas nodrošina, ka katram bērnam, kad tas piedzimst, ir pilsonība. Tāpēc, atbilstoši starptautiskajām tiesībām, - bērniem, kas piedzimuši precētiem vecākiem, bērniem, kas piedzimuši ārvalstīs, kā arī bērniem, kas ir piedzimuši vecākiem, kas ir bezvalstnieki, ir vienādas tiesības uz pilsonību.
- 1957.gada Konvencija par precētas sievietes pilsonību un 1979.gada Konvencija par jebkuras sievietes diskriminācijas izskaušanu cenšas nodrošināt vienlīdzīgas tiesības sievietēm un vīriešiem saņemot, mainot vai saglabājot pilsonību. Saskaņā ar šajās konvencijās ietvertajiem principiem, vīra pilsonības statuss nevar automātiski mainīt sievas pilsonību, nedz padarīt viņu par bezvalstnieku, nedz arī piespiest pieņemt vīra pilsonību.

Pilsonības atņemšana vai atteikums

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija nosaka, ka nevienam nevar patvaļīgi atņemt pilsonību. 1961.gada Konvencija un 1997.gada Eiropas Konvencija par pilsonību strikti ierobežo valsts iespējas ierosināt pilsonības zaudēšanu. Jebkurai pilsonības zaudēšanai ir jānodrošina pilnas procesuālās garantijas un tas nedrīkst radīt bezvalstniecības gadījumu.

Denacionalizācija notiek tad, kad valsts atņem personai pilsonību, parasti tādēļ, ka va lsts realizē diskriminējošu praksi. Parasti seko arī personas izraidīšana.

Lai izvairītos no šīm problēmām:

- Starptautisko tiesību pamatprincips ir, ka nevienam nevar atņemt pilsonību, ja tā rezultātā rodas bezvalstniecības gadījums.
- 1961.gada Konvencija par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu paredz sekojošus izņēmumus šim principam:
 - Pilsonība ir iegūta, sagrozot faktus vai krāpšanas rezultātā;
 - Pilsonība zaudēta pēc uzturēšanās ārzemēs (skatīt iepriekš);
 - Darbības, kas ir pretrunā lojalitātes pienākumam, tādās kā pārkāpjot aizliegumu

sniegt pakalpojumus citām valstīm vai ar personisku rīcību nopietni apdraudot būtiskas valsts intereses (tikai tādā gadījumā, ja tas likumā ir noteikts laikā, kad tika parakstīta Konvencija); vai

- Zvērests vai oficiāla deklarācija par uzticību citai valstij vai atteikšanās no uzticības valstij (tikai tādā gadījumā, ja tas likumā ir noteikts laikā, kad tika parakstīta Konvencija).

1961.gada Konvencijas Dalībvalsts var atņemt savas valsts pilsonību personai tikai iepriekš minētos gadījumos, ja tas īpaši noteikts parakstīšanas, ratificēšanas vai pievienošanās laikā un, ja tas atbilst likumam, kā arī tiek nodrošinātas pilnas procesuālās garantijas, tādas kā tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu. Līgumslēdzēja valsts nevar atņemt pilsonību nevienai personai vai personu grupai rases, tautības, reliģijas vai politisko uzskatu dēļ.

- 1997.gada Eiropas Konvencija par pilsonību pat vēl plašāk ierobežo valstu tiesībspēju atņemt personām pilsonību, ja tā rezultātā rodas bezvalstniecības gadījumi. Saskaņā ar Konvenciju, pilsonības atņemšana pieļaujama tikai, ja tā iegūta sagrozot faktus vai krāpšanas rezultātā. Tomēr, ja pilsonības atņemšana nerada bezvalstniecības gadījumus, valsts var atņemt pilsonību šādos gadījumos:
 - Brīvprātīga citas valsts pilsonības iegūšana;
 - Brīvprātīgs dienests ārvalsts bruņotajos spēkos;
 - Rīcība, kas nopietni kaitē Līgumslēdzēja valsts vitālajām interesēm;
 - Nav patiesas saiknes starp Līgumslēdzēju valsti un pilsoni, kurš pastāvīgi uzturas ārzemēs;
 - Valsts iekšējo tiesību priekšnoteikumi, uz kuru pamata tika automātiski iegūta valsts pilsonība, vairs netiek ievēroti (attiecas tikai uz nepilngadīgiem); vai
 - Bērna adoptēšana, ja bērns iegūst vai viņam ir viena vai abu adoptētāju ārvalsts pilsonība.

1961.gada Konvencijas par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu galvenie nosacījumi

Par pilsonības piešķiršanu (1., 2., 3. un 4.pants)

Pilsonība ir jāpiešķir personām, kuras citādi būtu bezvalstnieki un kurām ir efektīva saikne ar valsti piedzimstot vai pārmantojot (pēc izcelšanās). Pilsonība ir jāpiešķir:

- dzimšanas brīdī, saskaņā ar likumu, personai, kura ir piedzimis valsts teritorijā;
- ievērojot nacionālā likuma nosacījumus, noteiktā vecumā personai, kura ir piedzimis valsts teritorijā;
- pēc pieprasījuma personai, kura ir piedzimis valsts teritorijā (var paredzēt nosacījumus, ka pieteikumam ir jāatbilst vienam vai vairākiem sekojošiem

kritērijiem: noteikts laika periods, kurā pieteikumu var iesniegt, īpašas uzturēšanās prasības, noteikta rakstura sodāmības neesamība un/vai, ka persona vienmēr bijusi bezvalstnieks);

- dzimšanas brīdī likumīgam bērnam, kura mātei ir tās valsts, kurā bērns ir piedzimis, pilsonība;
- pēc izcelšanās principa, ja persona vecuma vai uzturēšanās prasību dēļ nevar saņemt tā Līgumslēdzēja valsts pilsonību, kuras teritorijā viņš/ viņa ir piedzimis (var paredzēt nosacījumus, ka pieteikumam ir jāatbilst vienam vai vairākiem sekojošiem kritērijiem: noteikts laika periods, kurā pieteikumu var iesniegt, īpašas uzturēšanās prasības un/vai, ka persona vienmēr bijusi bezvalstnieks);
- atradeniem, kas atrasti Līgumslēdzēja valsts teritorijā;
- saskaņā ar likumu, dzimšanas brīdī, personai, kas piedzimis citur, ja viens no vecākiem dzimšanas brīdī ir bijis Līgumslēdzēja valsts pilsonis;
- atbilstoši nacionālajam likumam, pēc pieprasījuma personai, kas piedzimis citur, ja viens no vecākiem dzimšanas brīdī ir bijis Līgumslēdzēja valsts pilsonis (var paredzēt nosacījumus, ka pieteikumam ir jāatbilst vienam vai vairākiem sekojošiem kritērijiem: noteikts laika periods, kurā pieteikumu var iesniegt, īpašas uzturēšanās prasības, nav atzīta par vainīgu pārkāpumos pret valsts drošību un/vai, ka persona vienmēr bijusi bezvalstnieks).

Par pilsonības zaudēšanu vai atteikšanos no pilsonības (5., 6. un 7.pants)

Pilsonības zaudēšana vai atteikšanās no pilsonības var notikt pēc citas pilsonības iegūšanas vai garantiju par tās iegūšanu saņemšanas. Izņēmumi var būt attiecībā uz naturalizētiem pilsoņiem, kuri, neskatoties uz formalitātēm un termiņiem, dzīvo ārvalstīs noteiktu gadu skaitu un nepauž vēlmi saglabāt savu pilsonību. Naturalizēta persona šajā gadījumā ir persona, kas saņēmusi pilsonību, piesakoties Līgumslēdzēja valstī, un ka Līgumslēdzēja valsts varētu būt noraidījusi pieteikumu. Pilsonības zaudēšana var notikt tikai saskaņā ar likumu un atbilstošām procesuālajām garantijām, tādām kā tiesības uz taisnīgu tiesu vai lietas izskatīšanu citā neatkarīgā institūcijā.

Par pilsonības atņemšanu (8. un 9.pants)

Nevienam nevar atņemt pilsonību, ja tas radīs bezvalstniecības gadījumu, izņemot, kad:

- pilsonība ir iegūta, sagrozot faktus vai krāpšanas rezultātā;
- persona ir veikusi darbības, kas ir pretrunā lojalitātes pienākumam, tādas kā pārkāpjot aizliegumu vai ar personisku rīcību nopietni apdraudot būtiskas valsts intereses;

- persona ir zvērējusi vai ar oficiālu deklarāciju apliecinājusi uzticību citai valstij vai atteikusies no uzticības Līgumslēdzējai valstij;
- naturalizējies pilsonis, kas ir pazaudējis efektīvu saikni ar Līgumslēdzēju valsti un, neskatoties uz informētību, nepauž vēlmi saglabāt savu pilsonību.

Līgumslēdzēja valsts var atņemt savas valsts pilsonību personai tikai iepriekš minētos gadījumos, ja tas īpaši noteikts parakstīšanas, ratificēšanas vai pievienošanās laikā un, ja atbilst likumam, kā arī tiek nodrošinātas pilnas procesuālās garantijas, tādas kā tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu. Līgumslēdzēja valsts nevar atņemt pilsonību nevienai personai vai personu grupai rases, tautības, reliģijas vai politisko uzskatu dēļ.

Teritorijas nodošana (10.pants)

Ar attiecīgiem līgumiem jānodrošina, ka teritorijas nodošana nevar radīt bezvalstniecības gadījumus. Ja šāds līgums nav parakstīts, iesaistītajai valstij (-īm) ir jāgarantē pilsonības piešķiršana tiem, kas citādi kļūtu par bezvalstniekiem teritorijas nodošanas vai iegūšanas rezultātā.

Par starptautisko organizāciju (11.pants)

Konvencija aicina izveidot Apvienoto Nāciju ietvaros institūciju, kurā var griezties personas, uz kurām attiecas Konvencija, lai to lietas izvērtētu un palīdzētu iesniegt prasības attiecīgām institūcijām. Ģenerālā Asambleja aicināja UNHCR uzņemties šo atbildību.

Par strīdu atrisināšanu (14.pants)

Strīdi starp Līgumslēdzējām valstīm attiecībā uz Konvencijas tulkošanu vai piemērošanu, kas nav atrisināti ar citiem līdzekļiem, jebkurai no strīdā iesaistītajām pusēm jāiesniedz Starptautiskajā tiesā.

Noslēguma dokumenti

Noslēguma dokumenti rekomendē pret personām, kas ir de facto bezvalstnieki, iespēju robežās izturēties tāpat kā pret de jure bezvalstniekiem, lai dotu viņiem iespēju iegūt efektīvu pilsonību.

UNHCR bezvalstniecības jautājumos un darbā ar bezvalstniekiem ir bijusi iesaistīta kopš savas darbības uzsākšanas 1950.gadā. Organizāciju ir pilnvarojusi Apvienoto Nāciju Organizācija, lai aizsargātu bēgļus un palīdzētu rast risinājumu viņu grūtajā situācijā. Daudzi no bēgļiem, kuriem organizācija gadu gaitā ir palīdzējusi, ir bijuši arī bezvalstnieki. Patiešām, pēdējo gadu desmitu laikā ir cieši nostiprinājusies saikne starp valsts aizsardzības zaudēšanu vai tās atteikumu un pilsonības zaudēšanu vai tās atteikumu. Šobrīd tas ir vispārāts, ka efektīva pilsonība un spēja realizēt pilsonībā ietvertās neatņemamās tiesības palīdz novērst personu negribētu, kā arī piespiedu pārvietošanos.

Kā UNHCR iesaistījās bezvalstnieku jautājumu risināšanā?

Gadu gaitā, paplašinoties pašai organizācijai, pieaugusi arī UNHCR loma bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanā un palīdzības sniegšanā bezvalstniekiem. Tās darbību bezvalstniecības jautājumos pilnvaro starptautiskais līgums, ANO Ģenerālās Asamblejas rezolūcijas un pašas organizācijas padomdevējs orgāns – Augstā komisāra programmas Izpildu komiteja (ExCom).

Nepastāv tādi nosacījumi, kas paredzētu radīt uzraudzības iestādi, lai nodrošinātu atbilstošu 1954.gada Konvencijas par bezvalstnieka statusu ieviešanu. Tomēr **1961.gada Konvencijas par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu 11.pants** aicina izveidot „organizāciju, kurā var griezties personas, uz kurām attiecas Konvencija, lai to lietas izvērtētu un palīdzētu iesniegt prasības attiecīgām institūcijām”. Kad Konvencija 1975.gadā stājās spēkā, ANO Ģenerālā Asambleja uzaicināja UNHCR veikt šo uzdevumu. Organizācijas atbildība detalizētāk tika atspoguļota turpmākajās rezolūcijās.

1995.gadā Augstā komisāra programmas Izpildu komiteja pieņēma visaptverošas vadlīnijas bezvalstniecības jautājumos: Secinājumi Par bezvalstniecības novēršanu un samazināšanu un bezvalstnieku aizsardzību (Secinājumi Nr.78). (ExCom sastāv no valstu pārstāvjiem – 78 valstis, kuras 2009.gada 31.augustā atlasīja ECOSOC (ANO Ekonomikas un sociālo jautājumu padome) atbilstoši valstu izrādītajai interesei rast risinājumus bēgļu problēmām.). 1995.gada ExCom Secinājumi par bezvalstniecību „iedrošina UNHCR turpināt savas aktivitātes bezvalstnieku vārdā” un „pieprasa UNHCR aktīvi veicināt valstu pievienošanos 1954.gada Konvencijai par bezvalstnieka statusu un 1961.gada Konvencijai par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu”. ExCom Secinājumi arī aicina UNHCR „aktīvi sekmēt bezvalstniecības novēršanu un samazināšanu ar informācijas izplatīšanas palīdzību, kā arī darbinieku un valdības pārstāvju apmācību; stiprināt sadarbību ar citām ieinteresētajām organizācijām”.

1996.gadā **ANO Ģenerālā Asambleja** pieņēma rezolūciju (A/RES/50/152), kas tieši tāpat iedrošināja Augsto komisāru turpināt aktivitātes bezvalstnieku vārdā un veicināt pievienošanos, kā arī 1954. un 1961.gada Konvencijas ieviešanu. Rezolūcija UNHCR prasa arī „nodrošināt atbilstošus tehniskos un padomdevēja pakalpojumus ieinteresētajām valstīm nacionālo likumdošanu izstrādāšanā un ieviešanā”.

Tajā pašā rezolūcijā Ģenerālā Asambleja „aicina valstis pieņemt pilsonības likumdošanu ar mērķi samazināt bezvalstniecības gadījumus, atbilstoši starptautisko tiesību pamatprincipiem, īpaši, novēršot pilsonības patvaļīgu atņemšanu un atceļot noteikumus, kas pieļauj atteikšanos no pilsonības bez citas pilsonības iegūšanas vai saņemšanas pirms tam, lai gan tai pat laikā atzīstot valsts tiesības izstrādāt likumus par pilsonības iegūšanu, atteikšanos no tās vai zaudēšanu.”

Bezvalstniecība ir atzīta par vienu no cēloņiem, kas izraisa personu pārvietošanos un bēgļu plūsmas, UNHCR Izpildu komitejas apstiprinātajā Aizsardzības jautājumu darba kārtībā (*Agenda for Protection*) (Secinājumi Nr.92 [LIII] a), kuru 2002.gadā atzinīgi novērtēja ANO Ģenerālā Asambleja. Aizsardzības jautājumu darba kārtība, kas ir UNHCR Globālo konsultāciju par starptautisko aizsardzību kulminācijas punkts, sastāv no mērķu un uzdevumu izklāsta un darbību uzskaitījuma bēgļu starptautiskās aizsardzības stiprināšanai. Tajā plaši atspoguļotas valstu, starpvaldību organizāciju, nevalstisko organizāciju, kā arī bēgļu bažas un ieteikumi, kas kalpo kā ceļvedis konkrētiem pasākumiem. Bezvalstniecības jautājumu risināšana ir atzīta par veidu, kas palīdz izvairīties no piespiedu pārvietošanās un nodrošina pilsonības tiesību īstenošanu.

Pauzot bažas par nepieņemami lielo bezvalstnieku skaitu, kuru lietas netiek risinātas un nīkuļo gadiem, 2004.gadā ExCom aicināja UNHCR aktīvāk strādāt ar attiecīgām valstīm, lai šajās situācijās rastu risinājumu. ExCom apliecināja arī nepieciešamību, lai UNHCR turpinātu sniegt valstīm tehnisko palīdzību un atbalstu to darbībām.

Nesen ANO Cilvēktiesību komisija savā 2005.gada Rezolūcijā Par cilvēktiesībām un patvaļīgu pilsonības atņemšanu (E/CN.4/2005/L.58) mudināja UNHCR turpināt apkopot informāciju šajos jautājumos un aplūkot pilsonības atņemšanas problēmas gan savos ziņojumos, gan risināt tās valstīs.

Ko dara UNHCR, lai risinātu bezvalstniecības problēmas?

UNHCR palīdz valdībām izstrādāt un ieviest nacionālo likumdošanu un nodrošina valdības pārstāvju apmācību. UNHCR no 2003. līdz 2005.gadam strādāja ar vairāk nekā 40 valstīm, lai palīdzētu ieviest jaunus pilsonības likumus un pārskatīt senāko likumdošanu. UNHCR sniedza komentārus par konstitucionālajiem nosacījumiem pilsonības jomā tām valstīm, kurās liela iedzīvotāju daļa ir vai nu bezvalstnieki vai ar nenoteiktu pilsonību.

UNHCR strādā ar parlamentiem, lai nodrošinātu, ka likumdošana pilsonības jautājumos nenoved pie personu pārvietošanās un nesatur nosacījumus, kas rada bezvalstniecības gadījumus (skat., Pielikumu Nr. 4, kurā norādīti UNHCR biroji visā pasaulē).

Atbilstoši Aizsardzības jautājumu darba kārtībai, UNHCR veica pirmo globālo aptauju par tiem soļiem, kādus ir spērušas ANO Dalībvalstis, lai samazinātu bezvalstniecības gadījumus un bezvalstniekiem sniegtu nepieciešamo aizsardzību. Aptauja parādīja, ka neviens pasaules reģions nav bezvalstniecības problēmu neskarts un, ka pastāv nopietni likumdošanas un politikas trūkumi gan starptautiskā, gan nacionālā līmenī. UNHCR izstrādāja visaptverošas rekomendācijas, kas balstās uz 74 valstu sniegto atbilžu analīzi.

UNHCR ir atbalstījusi pilsonības kampaņas, kurās valstis deva iespēju bezvalstniekiem iegūt tās valsts pilsonību, kuras pastāvīgie iedzīvotāji šīs personas ir bijušas.

UNHCR sniedz palīdzību arī tieši bezvalstniekiem, konsultējoties ar attiecīgajām valstīm, lai rastu risinājumu konkrētās personas vai bezvalstnieku grupas lietā. Organizācija mudina valstis skaidri definēt personas juridisko statusu un sekmēt likumīgo saišu starp personu vai personu grupu un valsti atzīšanu tajās lietās, kad konkrētā persona (-as) citādi būtu bezvalstnieks (-i).

Kamēr tiek risināts pilsonības jautājums, bezvalstniekiem ir tiesības baudīt minimālu tiesību apjomu savās dzīvesvietas valstīs. UNHCR aizstāv 1954.gada Konvencijas par bezvalstnieka statusu ieviešanu, kas nosaka bezvalstnieku minimālo tiesību un pienākumu apjomu, kā arī, ja nepieciešams un to atļauj finanses, palīdz valstīm ieviest aizsardzības un palīdzības programmas bezvalstniekiem.

Kādas citas organizācijas strādā ciešā sadarbībā ar UNHCR, risinot bezvalstniecības problēmas?

Svarīgākās **Apvienoto Nāciju Organizācijas aģentūras**, kas strādā kopā ar UNHCR bezvalstniecības jautājumos, ir Augstā cilvēktiesību komisāra birojs, Apvienoto Nāciju Bērnu fonds (UNICEF) un Apvienoto Nāciju Attīstības fonds sievietēm (UNIFEM). Dažkārt, lai atrisinātu ietilpušas bezvalstniecības situācijas, UNHCR strādā kopā ar Starptautisko darba organizāciju (ILO), Apvienoto Nāciju Attīstības fondu (UNDP) un Pasaules pārtikas programmu (WFP), kopīgi realizējot mājokļa, izglītības vai ienākumus nesošas programmas, lai palīdzētu atstumtajām kopienām integrēties vai re-integrēties valsts sabiedrībā.

Papildus iepriekš minētajām ANO organizācijām, UNHCR strādā ciešā sadarbībā ar attiecīgajām ANO līgumos paredzētajām institūcijām, kuras nodrošina tiesības uz pilsonību, tādām kā Cilvēktiesību komiteja, Bērnu tiesību komiteja, Rasu diskriminācijas izskaušanas komiteja un Rasu diskriminācijas izskaušanas pret sievietēm komiteja.

UNHCR sadarbības ar reģionālajām institūcijām, tādām kā Eiropas Padome, Eiropas Drošības un sadarbības organizācija, Amerikas Valstu Organizācija, Āfrikas Savienība, Arābu Valstu Līga, Islāma Konferences Organizācija. UNHCR piedalās Eiropas Padomes Pilsonības komitejā, kas izstrādā standartus nosakošos instrumentus, tādus kā Eiropas Konvenciju par pilsonību un Konvenciju par izvairīšanos no bezvalstniecības gadījumiem saistībā ar valsts pēctecību.

Nevalstiskās organizācijas arī strādā ciešā sadarbībā ar UNHCR – kā atbalstītāji UNHCR programmās un palīdzot attīstīt UNHCR aktivitātes. 2007.gadā UNHCR parakstīja 629 līgumus ar starptautiskajām nevalstiskajām un 467 nacionālajām nevalstiskajām organizācijām.

UNHCR strādā ciešā sadarbībā ar **Starpparlamentāro apvienību** (IPU), lai parlamentāriešu vidū veicinātu izpratni par starptautiskajām tiesību normām bezvalstniecības jomā, lai informētu par ieteikumiem un labāko praksi, kas var novērst bezvalstniecības gadījumu rašanos.

Organizācija iedrošina parlamentāriešus pieņemt tādu nacionālo likumdošanu, kas palīdzētu novērst bezvalstniecības gadījumus, bet, tai pat laikā, nodrošinātu tiesības uz pilsonību tiem, kuriem tā ir atņemta, kā arī palīdzētu nodrošināt, ka līgumi, kas attiecas uz dubulto vai vairāku pilsonību, netīši neradītu bezvalstniecības gadījumus.

Labākās prakses piemēri: Šrilanka

Vairums darbaspēka, kas ražo Šrilankas pasaulslavenās tējas, ir Indijas izcelsmes. Šie strādnieki, kas oficiāli ir zināmi kā „nesenie Indijas izcelsmes tāmili”, bet biežāk saukti kā „augšzemes tāmili”, ir pēcteči no Indijas ievestām personām, kuras tika atvestas uz Ceilonu, kādreizējo Britu administrācijas pārvaldīto salu, kuru tā pārvaldīja no 1815. līdz 1948.gadam. No 1948.gada, kad Šrilanka ieguva neatkarību, līdz 1984.gadam, dažādi Indijas – Šrilankas līgumi noteica šo strādnieku juridisko statusu. Dažiem augšzemes tāmiliem tika piešķirta vienas vai otras valsts pilsonība likumdošanas vai divpusējo līgumu ceļā. Tomēr daudziem nebija pilsonības un, līdz ar to, arī pamattiesību; dažiem pat nebija iespējams pieteikties Šrilankas vai Indijas pilsonībai.

1982.gadā Indijas valdība informēja Šrilankas valdību, ka tā uzskata iepriekšējos līgumus attiecībā uz augšzemes tāmiliem par nesaistošiem, jo to

ieviešanas laiks ir iztecijs. Būtībā, pēc šī datuma nevienam augšzemes tamilam, kas bija bezvalstnieks, vairs nebija iespējams iegūt pilsonību.

Ceilonas Strādnieku kongress, kas ir arodbiedrība un politiskā partija, ilgus gadus lobēja augšzemes tamilu tiesības. Tā rezultātā Šrilankas parlaments izstrādāja un 2003.gada oktobrī vienbalsīgi apstiprināja „Pilsonības piešķiršanas likumu personām, kas ir Indijas izcelsmes”. Likums automātiski piešķir pilsonību katrai Indijas izcelsmes personai, kas:

- ir Šrilankas pastāvīgais iedzīvotājs kopš 1964.gada 30.oktobra; vai
-
- ir Šrilankas iedzīvotājs, kas ir pēctecis personai, kas bija Šrilankas pastāvīgais iedzīvotājs kopš 1964.gada 30.oktobra.
-

Pēc likuma pieņemšanas Ģenerālā komisāra birojs, UNHCR un Ceilonas Strādnieku kongress saka izplatīt informāciju par jauno likumu. Tamilu, angļu un singaliešu plašsaziņas līdzekļi publicēja rakstus avīzēs un pārraidīja radio un televīzijā informācijas klipus par likumu un to, kā un kur cilvēki var pieteikties uz pilsonību.

Iekšlietu ministrijas un Imigrācijas kontroles departamenta izstrādātās administratīvās procedūras bija vienkāršas, īsas un taisnīgas. Bezvalstniekiem bija izveidotas divas dažādas procedūras:

- De facto bezvalstniekiem, parasti tiem bija Indijas pasēs, kuru derīguma termiņš bija iztecijs pēc Indijas 1982.gada paziņojuma, bija jāpaziņo savs nolūks brīvprātīgi iegūt Šrilankas pilsonību. To parasti veica ģimenes galvenais apgādnieks. Šis dokuments bija jāparaksta arī imigrācijas institūcijām. Pēc apstiprināšanas visai saimei tika piešķirta pilsonība.
-
- De jure bezvalstniekiem nebija jāiesniedz rakstiska deklarācija, lai gan viņi tika mudināti parakstīt īpašu deklarāciju, kuru tad arī parakstīja valdības pārstāvji, un tas atviegloja viņiem iespēju saņemt personu apliecinošus dokumentus.
-

Abas procedūras ir bezmaksas un pieteikšanās termiņi nav noteikti.

2003.gada decembrī UNHCR un Ceilonas Strādnieku kongress organizēja vienas dienas semināru 500 brīvprātīgajiem, kas pēc tam strādāja 50 pārvietojamos centros, kas bija izklidēti pa visām reģiona tējas plantācijām, kur bezvalstnieki varēja pieteikties uz pilsonību. Brīvprātīgie saņēma apmācību par bezvalstniecības pamatjautājumiem, dažādiem attiecīgajiem likumiem, kas bija pieņemti kopš 1948.gada, kā arī jauno likumu un tā atbilstības kritērijiem.

2003.gada decembrī 10 dienas darbinieki pārvietojamos centros pieņēma pieteikumus uz pilsonību. UNHCR finansēja kampaņu un uzraudzīja procesu, lai nodrošinātu, ka iesniedzēji tiek informēti un pieņem brīvprātīgu lēmumu.

Mēneša beigās ap 190 000 māsaimniecības (saimes) ieguva Šrilankas pilsonību. Ap 80000 no tiem iepriekš bija Indijas pasēs, atlikušie bija de jure bezvalstnieki.

2004.gada jūlijā un augustā valsts ziemeļaustrumos tika organizēta otra, mazāka kampaņa. Vairāk nekā 2000 bezvalstnieki pieteicās un saņēma pilsonību. Kopš tā laika neliels skaits augšzemes tamilu ir sekmīgi pieteikušies uz pilsonību vai nu pie valdības aģentiem savos vietējos rajonos vai Sabiedriskās drošības, likuma un kārtības ministrijā galvaspilsētā Kolombo.

Kas finansē UNHCR aktivitātes?

UNHCR ir viena no ANO aģentūrām, kas gandrīz pilnībā ir atkarīga no brīvprātīgajiem ziedojumiem to darbības finansēšanai. Aptuveni divus procentus no UNHCR ikgadējā budžeta veido veiktās iemaksas ANO kārtēja budžetā; pārējo brīvprātīgi ziedo valdības, personas vai privātais sektors.

2008.gada beigās UNHCR rūpējās par vairāk nekā 34 miljoniem personu. UNHCR budžets tajā gadā bija 1.6 miljoni ASV \$.

2008.gadā 75 % no UNHCR finansējuma veidoja desmit valdību asignējumi. Tai pat laikā tā saņēma 50 miljonus ASV \$ no privātā sektora, pamatā no Eiropas, Austrālijas, Japānas un Amerikas Savienotajām Valstīm. Savu ieguldījumu UNHCR ikgadējā budžetā sniedz nevalstiskās organizācijas, UNHCR vārdā veicot zināmas operācijas Pateicoties saskaņotām pūlēm un paaugstinot sabiedrības informētību ar radio, televīzijas, preses un citu mediju starpniecību, pēdējos gados ir pieaudzis privātā sektora un nevalstisko organizāciju ieguldījums.

Nodaļa Nr.5

Kā var palīdzēt parlamentārieši

Parlamentāriešiem ir unikāla iespēja palīdzēt samazināt bezvalstniecības gadījumus un nodrošināt, ka bezvalstniekiem tiek piešķirtas tiesības un tiek izpildīti starptautiskajās tiesībās noteiktie pienākumi. Viņi to var izdarīt vairākos veidos: pārskatot nacionālo likumdošanu un pārliecinoties, ka tā atbilst starptautiskajiem standartiem, atbalstot pievienošanu 1954. un 1961.gada Konvencijai par bezvalstniecības jautājumiem, kā arī atbalstot bezvalstniecības samazināšanu vai novēršanu un arī to jautājumu atrisināšanu, kuros iesaistīti bezvalstnieki.

Ko parlamentāriešiem vajag meklēt, pārskatot nacionālo likumdošanu attiecībā uz bezvalstniecības jautājumiem?

- Pārskatīt atbilstošos starptautiskos vai reģionālos līgumus, kuros valsts ir līgumslēdzēja puse. Līgumu, konvenciju un deklarāciju pārskatīšana, uz kurām valsts atsaucas savos nacionālajos likumos, palīdzēs interpretēt valsts tiesisko regulējumu.
- Tā kā valstis pilsonības nosacījumus iekļauj dažādos juridiskos instrumentos, Konstitūcijas, pilsonības likuma, lēmumu un visa veida nacionālo tiesību avotu pārskatīšana var palīdzēt izprast valsts tiesību aktus un to interpretāciju.
- Pārskatīt divpusējos un daudzpusējos līgumus, kas noslēgti valsts pēctecības gadījumos.
- Pārskatot valsts tiesisko regulējumu, pievērst uzmanību tam, vai valsts nodrošina un sistemātiski izmanto drošības garantijas, lai novērstu bezvalstniecības gadījumu rašanos pilsonības atņemšanas, atteikšanās vai zaudēšanas gadījumos.

Pārskatot valsts tiesisko regulējumu, centieties atbildēt uz sekojošiem jautājumiem:

Par pilsonības IEGŪŠANU

- Vai bērni iegūst mātes pilsonību, īpaši, ja tēvam nav pilsonības vai viņa nav?
- Kāda ir dzimšanas reģistrācijas administratīvā procedūra? Vai tā tiek izmantota praksē? Vai valsts nacionālā likumdošana nodrošina pilsonības iegūšanu tiem, kas ir piedzimuši valsts teritorijā un citādi būtu bezvalstnieki?
- Vai nediskriminācijas princips tiek piemērots pilsonības noteikumiem?
- Ja valsts izveidojusies valsts pēctecības rezultātā, vai patiesa un efektīva saikne starp personu un valsti, kas ir tās pastāvīgā dzīvesvieta pēctecības laikā, personas griba un personas teritoriālā izcelsme tiek ņemta vērā, nosakot vai piešķir pilsonību priekšgājējas valsts pilsonim?

Par pilsonības ZAUDĒŠANU

- Vai nosacījumi par ģimenes stāvokļa vai cita sociālā statusa maiņu nodrošina izvairīšanos no bezvalstniecības?
- Kā tiek zaudēta pilsonība? Vai ir paredzēta bezvalstniecības novēršana?

- Vai atteikšanās no pilsonības ir atkarīga no citas pilsonības iegūšanas vai garantijas par tās saņemšanu iegūšanas?
- Vai naturalizācijas pieteikuma iesniegšana ārzemēs maina personas pilsonības statusu, ja persona nav saņēmusi nekādas garantijas par šīs citas pilsonības iegūšanu?
- Vai lietās, kur ir paredzēta pilsonības atņemšana, atņemšanas iemesli ir skaidri noteikti? Vai ir paredzētas procesuālās garantijas?

Par pilsonības ATGŪŠANU

- Vai pilsonības atgūšana ir atvieglota bijušajiem pilsoņiem, kas likumīgi uzturas un pastāvīgi dzīvo valsts teritorijā?
- Vai iepriekš piederējusi pilsonība var tikt atjaunota kādam, kas zaudē iegūto pilsonību, kura tika saņemta ģimenes stāvokļa vai cita statusa maiņas dēļ? Ja tā, vai atjaunošana notiek automātiski vai arī personai ir jāpiesakās, ka viņš/ viņa ir bezvalstnieks? Vai ir paredzētas procesuālās garantijas?

Par NATURALIZĀCIJU

- Ja ārzemnieks iesniedz naturalizācijas pieteikumu, vai viņam/ viņai tiek prasīts pierādīt formālu atteikšanos no iepriekšējās pilsonības? Vai ir pietiekama garantija, ka viņš/ viņa tiks atbrīvots no iepriekšējās pilsonības pēc jaunas pilsonības saņemšanas?
- Vai naturalizācijas procesa prasības ir skaidri noteiktas?
- Vai ir kādas administratīvās prakses – tādas kā procesa ilgums, pārmērīgas maksas, dokumentu, kurus iesniedzējs nevar uzrādīt, pieprasīšana, vai arī īsi termiņi, kurus pieteicējs nevar ievērot, - kas var radīt bezvalstniecības gadījumus?

Kāpēc valstīm ir jāpievienojas 1954.gada Konvencijai par bezvalstnieka statusu un 1961.gada Konvencijai par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu?

Pievienošanās 1954. un 1961.gada Konvencijai par bezvalstniecības jautājumiem nacionālā līmenī:

- stiprina cilvēktiesību aizsardzību un indivīdu cieņu;
- demonstrē patiesas un efektīvas saiknes starp personām un valsti atzīšanu;
- vairo stabilitātes sajūtu un uzlabo tiesisko identitāti personām, kas atrodas bezvalstniecības situācijā;
- sniedz personām pieeju valsts aizsardzībai gan tiesībām, gan pienākumiem; un
- balsta nacionālo solidaritāti un stabilitāti.

Starptautiskā līmenī, pievienošanās 1954. un 1961.gada Konvencijai par bezvalstniecības jautājumiem:

- demonstrē apņemšanos sadarboties ar starptautisko sabiedrību bezvalstniecības samazināšanā un likvidēšanā;

- nostiprina starptautisko aizliegumu pret individuālu un masveida personu izraidīšanu;
- uzlabo starptautiskās attiecības un stabilitāti;
- demonstrē uzticību cilvēktiesībām un humanitāriem standartiem;
- palīdz novērst pārvietošanos, vēršoties pret tās cēloņiem;
- palīdz pilnveidot starptautiskās tiesības attiecībā uz pilsonības iegūšanu un efektīvas pilsonības saglabāšanu;
- palīdz UNHCR mobilizēt starptautisko atbalstu Konvencijās ietvertu principu ievērošanai; un
- palīdz atrisināt ar pilsonību saistītos strīdus.

Kā valstis pievienojas Konvencijām?

Valstis var pievienoties 1954. un/vai 1961.gada Konvencijai jebkurā laikā Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālsekretāram deponējot pievienošanās instrumentu. Pievienošanās instruments ir jāparaksta valsts vai valdības vadītājam vai ārlietu ministram un tad, caur valsts pārstāvniecību jānosūta Apvienoto Nāciju Štābam Ņujorkā. (Pievienošanās instrumentu paraugi pievienoti Pielikumā Nr.3.)

Vai valsts var izdarīt Konvencijām atrunas?

Apzinoties īpašos nosacījumus, kas var pastāvēt atsevišķām valstīm ratifikācijas vai pievienošanās laikā, Konvencijas ļauj Līgumslēdzējvalstīm izdarīt atrunas par dažiem Konvenciju nosacījumiem, izņemot tos nosacījumus, kurus sākotnējās Līgumslēdzējvalstis uzskatīja par pamatnosacījumiem:

1954.gada Konvencija par bezvalstnieka statusu: atrunas ir atļautas, izņemot par 1.pantu (definīcija/ izslēgšanas noteikumi), 3.pantu (nediskriminācija), 4.pantu (relīģijas brīvība), 16.(1) pantu (piekļuve tiesām) un no 33. līdz 42.pantam (Nobeiguma noteikumi).

1961.gada Konvencija par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu: atrunas ir atļautas tikai attiecībā uz 11.pantu (aģentūra), 14.pantu (strīdu nodošana Starptautiskajā tiesā) vai 15.pantu (teritorijas, par kurām Līgumslēdzēja valsts ir atbildīga).

Kā parlamentārieši nodrošina, ka Konvencijas tiek efektīvi īstenotas?

Nacionālajai likumdošanai ir jābūt pieņemtai vai izdarītiem attiecīgiem grozījumiem tā, lai šo divu Konvenciju nosacījumi tiktu atbilstoši ieviesti. UNHCR var piedāvāt savu ekspertu ieteikumus valstīm, lai palīdzētu tām ieviest starptautiskās saistības atbilstoši katras valsts īpašajām juridiskajām tradīcijām un resursiem.

Kādus praktiskus soļus parlamentārieši var veikt, lai iedrošinātu savas valdības pievienoties Konvencijām?

- Nosakiet, vai jūsu valsts ir Dalībvalsts vienai vai abām Konvencijām?
- Ja jūsu valsts vēl nav pievienojusies šiem instrumentiem, apsveriet iespēju iesniegt

rakstisku vai mutisku jautājumu valdībai vai pieņemt atsevišķu parlamenta locekļa prasību.

- Ja ratifikācijas vai pievienošanās pieprasījums savlaicīgi jau ir iesniegts parlamentā, pēc nepieciešamās informācijas pārbaudes, balsojiet par pievienošanos.
- Ja valdība savlaicīgi to nevirza parlamentam izskatīšanai, izmantojiet parlamentārās procedūras, pieprasot valdībai paskaidrojumu, un iedrošiniet valdību uzsākt ratifikācijas/pievienošanās procesu nekavējoties.
- Ja valdība ir parakstījusi vienu vai abas Konvencijas, bet kavējas ar ratifikācijas procesu, izmantojiet parlamentārās procedūras, pieprasot valdībai paskaidrojumu, un iedrošiniet valdību paātrināt procesu. Izmantojiet likumdošanas iniciatīvas tiesības šajā jautājumā.
- Ja valdība iebilst ratifikācijai/pievienošanai, mēģiniet detalizēti noskaidrot, kāpēc. Ja nepieciešams, palīdziet likvidēt šaubas un pārpratumus un izmantot savu politisko sadarbības tīklu, lai paātrinātu procesu. Iegūstiet savu vēlētāju atbalstu, lai sekmētu ratifikāciju/ pievienošanos.
- Ja jūs esat tādas valsts parlamentārietis, kura izveidojusies atdalīšanās vai citas valsts sairšanas rezultātā, līgumi, kuriem bija pievienojusies priekšgājēja valsts, nav automātiski saistoši jaunajai valstij. Jaunā valsts var pievienoties priekšgājējas valsts saistībām, pievienoties kā jauna valsts vai paust savu nodomu nevēlēties uzņemties saistības par priekšgājējas valsts noslēgtajiem līgumiem.
- Pēc tam, kad Konvencijas ir ratificētas un stājušās spēkā, pārliecinieties, ka jūsu parlaments pieņem nacionālo likumdošanu, kas atbilst Konvenciju nosacījumiem. Izmantojiet parlamentārās procedūras, lai nodrošinātu, ka valdība saprātīgā termiņā parlamentam atsūta tiesību aktu projektus vai groza pastāvošos tiesību aktus.
- Ja valdība ir atsūtījusi parlamentam ratifikācijas pieprasījumu, kuram ir pievienotas atrunas, kas ierobežo līguma darbības sfēru, iebildumus vai sapratnes deklarācijas un jūs esat pārliecinājies par to nepamatotību, veiciniet vispārēju interešu ievērošanu, pretstatā noteiktu grupu un gadījuma rakstura interesēm.
- Ja valdības atrunas par līguma darbības sfēru, tās iebildumi vai sapratnes deklarācijas nav vairs derīgas, izmantojiet parlamentārās procedūras, lai noskaidrotu valdības nodomu un veiciet pasākumus, lai ierobežojumus atceltu.
- Ja jums nepieciešama konsultācija un palīdzība par pievienošanos un/vai par nacionālās likumdošanas izstrādi, sazinieties ar UNHCR biroju, kas atrodas jūsu valstī vai ir atbildīgs par jūsu valsti (skat., Pielikumu Nr.4, kura ietverts UNHCR biroju saraksts).

Kā parlamentārieši var paaugstināt informētību par bezvalstniecības jautājumiem?

Kā personas, kas ir atbildīgas par savas valsts likumiem, parlamentārieši atrodas lieliskā pozīcijā, lai propagandētu bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu vai izskaušanu, lai nodrošinātu bezvalstnieku tiesību ievērošanu. Parlamentāriešiem ne tikai ir jāiedrošina valdība pieņemt likumus, kas atbilst starptautiskajiem standartiem, bet viņiem ir jāiegūst arī savu vēlētāju atbalsts. Tikai tad, ja pilsoniskā sabiedrība saprātīgi bezvalstniecības jautājuma problēmas, tā atbalstīs parlamentāriešu centienus atrisināt šīs problēmas.

Parlamentārieši var paaugstināt informētību par bezvalstniecības jautājumiem savu vēlētāju vidū, sakot runas par to un pilsonības likumdošanas svarīgumu, rakstot rakstus laikrakstos par nepieciešamību izskaust bezvalstniecību, strādājot kopā ar nevalstiskajām organizācijām un citiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, kas palīdz bezvalstniekiem, kā arī, atbilstošā situācijā, aizstāvot individuālu bezvalstnieku lietu ātru atrisināšanu.

Parlamentārieši var atrisināt bezvalstniecības situācijas, sekmējot minoritāšu un citu grupu iekļaušanos valsts veidojošā pilsoņu kopumā, kā arī, veicinot dialogu starp kopienām, kas var virzīties uz bezvalstnieku pieņemšanu par valsts pilsoņiem.

Ko parlamentārieši var darīt, lai sekmētu starptautisko sadarbību šajā jomā?

Starptautiskajai sadarbībai ir būtiska loma bezvalstniecības izplatības samazināšanā visā pasaulē. Parlamentāriešiem vajadzētu nodrošināt, ka viņu valdības pilnībā piedalās visos starptautiskajos centienos samazināt vai izskaust bezvalstniecības gadījumus, kā arī pieliktu visus pūliņus, lai atrisinātu individuālos bezvalstniecības gadījumus.

Parlamentārieši varētu apsvērt iespēju uzaicināt kaimiņvalstu parlamentāriešus, lai veiktu nacionālo likumdošanu pārskatīšanu. Valstu nacionālo likumu savstarpēja saskaņošana ir labs veids, kā samazināt bezvalstniecības apjomus.

Pielikums Nr.1

1954.gada Konvencijas par bezvalstnieka statusu Dalībvalstis

Spēkā stāšanās datums: 1960.gada 6.jūnijs

Kopējais Dalībvalstu skaits (uz 2009.gada 15.oktobri): 65

Valsts	Parakstīta	Ratifikācija (r) Pievienošanās (p) Pēctecība (s)
Albānija		23.06.2003. p
Alžīrija		15.07.1964 p
Antigva un Barbuda		25.10.1988. s
Argentīna		01.07.1972. p
Armēnija		18.05.1994. p
Austrālija		13.12.1973. p
Austrija		08.02.2008. p
Azerbaidžāna		16.08.1996. p
Barbadosa		06.03.1972. s
Beliza		14.09.2006. p
Beļģija	28.09.1954.	27.05.1960. r
Bolīvija		06.10.1983. p
Bosnija un Hercegovina		01.09.1993. s
Botsvāna		25.02.1969. s
Brazīlija	28.09.1954.	13.08.1996. r
Čada		12.08.1999. p
Čehijas Republika		19.07.2004. p
Dānija	28.09.1954.	17.01.1956. r
Ekvadora	28.09.1954.	02.10.1970. r
Fidži		12.06.1972. s
Filipīnas	22.06.1955.	
Francija	12.01.1955.	08.05.1960. r
Grieķija		04.11.1975. p
Gvatemala	28.09.1954.	28.11.2000. p
Gvineja		21.03.1962. p
Hondurasa	28.09.1954.	
Horvātija		12.10.1992. s
Itālija	20.10.1954.	03.12.1962. r
Izraēla	01.10.1954.	23.12.1958. r
Īrija		17.12.1962. p
Kiribati		29.11.1983. s

1954.gada Konvencijas par bezvalstnieka statusu Dalībvalstīs (turpinājums)

Kolumbija	30.12.1954.	
Korejas Republika		22.08.1962. p
Kostarika	28.09.1954.	02.11.1977. r
Latvija		05.11.1999. p
Lesoto		04.11.1974. s
Libērija		11.09.1964. p
Lielbritānija	28.09.1954.	16.04.1959. r
Lietuva		07.02.2000. p
Lihtenšteina	28.09.1954.	25.09.2009. r
Lībijas Arābu Džamahīrija		16.05.1989. p
Luksemburga	28.10.1955.	27.06.1960. r
Madagaskara*		20.02.1962. p
Maķedonija, bij. Dienvidslāvijas Republika		18.01.1994. s
Malāvija		07.10.2009. p
Meksika		07.06.2000. p
Melnkalne		23.10.2006. s

Valsts	Parakstīta	Ratifikācija (r) Pievienošanās (p) Pēctecība (s)
Nīderlande	28.09.1954.	12.04.1962. r
Norvēģija	28.09.1954.	19.11.1956. r
Ruanda		04.10.2006. p
Rumānija		27.01.2006. p
Salvadora	28.09.1954.	
Senegāla		21.09.2005. p
Sentvinsenta un Grenadīnas		27.04.1999. s
Serbija		12.03.2001. s
Slovākija		03.04.2000. p
Slovēnija		06.07.1992. s
Somija		10.10.1968. p
Spānija		12.05.1997. p
Svazilenda		16.11.1999. p
Šveice	28.09.1954.	03.07.1972. r
Trinidāda un Tobāgo		11.04.1966. s
Tunisija		29.07.1969. p
Uganda		15.04.1965. p
Ungārija		21.11.2001. p
Urugvaja		02.04.2004. p
Vatikāns	28.09.1954.	
Vācija	28.09.1954.	26.10.1976. r
Zambija		01.11.1974. s
Zimbabve		01.12.1998. s
Zviedrija	28.09.1954.	02.04.1965. r

* Madagaskaras valdība Konvenciju denuncēja ar paziņojumu, kuru 1965.gada 2.aprīlī saņēma Ģenerālsēkretārs. Denunciācija stājās spēkā 1966.gada 2.aprīlī.

Pielikums Nr.2

1961.gada Konvencijas par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu Dalībvalstis

Spēkā stāšanās datums: 1975.gada 13.decembris

Kopējais Dalībvalstu skaits (uz 2009.gada 15.oktobri): 37

Valsts	Parakstīta	Ratifikācija (r) Pievienšanās (p) Pēctecība (s)		
Albānija		09.07.2003. p	Senegāla	21.09.2005. p
Armēnija		18.05.1994. p	Slovākija	03.04.2000. p
Austrālija		13.12.1973. p	Somija	07.08.2008. p
Austrija		22.09.1972. p	Svazilenda	16.11.1999. p
Azerbaidžāna		16.08.1996. p	Tunisija	12.05.2000. p
Bolīvija		06.10.1983. p	Ungārija	12.05.2009. p
Bosnija un Hercegovina		13.12.1996. p	Urugvaja	21.09.2001. p
Brazīlija		25.10.2007. p	Vācija	31.08.1977. p
Čada		12.08.1999. p	Zviedrija	19.02.1969. p
Čehijas Republika		19.12.2001. p		
Dānija		11.07.1977. p		
Dominikānas Republika	05.12.1961.			
Francija	31.05.1962.			
Gvatemala		19.07.2001. p		
Izraēla	30.08.1961.			
Īrija		18.01.1973. p		
Jaunzēlande		20.09.2006. p		
Kanāda		17.07.1978. p		
Kiribati		29.11.1983. s		
Kostarika		02.11.1977. p		
Latvija		14.04.1992. p		
Lesoto		24.09.2004. p		
Libērija		22.09.2004. p		
Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste	30.08.1961.	29.03.1966.		
Lihtenšteina		25.09.2009. p		
Lībijas Arābu Džamahīrija		16.05.1989. p		
Nigērija		17.06.1985. p		
Nīderlande	30.08.1961.	13.05.1985. r		
Norvēģija		11.08.1971. p		
Ruanda		04.10.2006. p		
Rumānija		27.01.2006. p		

Pielikums Nr.3

Dokumenta paraugs, lai pievienotos 1954.gada Konvencijai par bezvalstnieka statusu

IEVĒROJOT TO, ka Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā Asambleja tūkstoš deviņi simti piecdesmit ceturtnā gada divdesmit astotajā septembrī pieņēma Konvenciju par bezvalstnieka statusu un tāpēc, ka, atbilstoši 35.pantam, tā ir atvērta, lai tai pievienotos;

UN IEVĒROJOT TO, kā to paredz 35.panta 3.daļa, pievienošanās turklāt jāveic ar Apvienoto Nāciju Ģenerālsekretāra deponēšanas dokumentu;

UN TĀPĒC, apakšā parakstīties, [valsts vadītāja, valdības vadītāja, ārlietu ministra tituls] ar šo paziņo [attiecinīgās valsts] pievienošanās;

NODOTA manā rīcībā _____ divi tūkstoši _____ gada _____.

[Pārstāvja publiskais zīmogs
un paraksts,
ja nepieciešams...]

[Valsts vadītāja,
valdības vadītāja
vai ārlietu ministra paraksts...]

Dokumenta paraugs, lai pievienotos 1961.gada Konvencijai par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu

IEVĒROJOT TO, ka Pilnvarotie tūkstoš deviņi simti sešdesmit pirmā gada trīsdesmitajā augustā pieņēma Konvenciju par bezvalstniecības gadījumu skaita samazināšanu un tāpēc, ka, atbilstoši 16.pantam, tā ir atvērta, lai tai pievienotos;

UN IEVĒROJOT TO, kā to paredz 16.panta 3.daļa, pievienošanās turklāt jāveic ar Apvienoto Nāciju Ģenerālsekretāra deponēšanas dokumentu;

UN TĀPĒC, apakšā parakstīties, [valsts vadītāja, valdības vadītāja, ārlietu ministra tituls] ar šo paziņo [attiecinīgās valsts] pievienošanās.

NODOTA manā rīcībā _____ divi tūkstoši _____ gada _____.

[Pārstāvja publiskais zīmogs
un paraksts,
ja nepieciešams...]

[Valsts vadītāja,
valdības vadītāja
vai ārlietu ministra paraksts...]

Pielikums Nr.4

UNHCR biroji

AFGANISTĀNA

UNHCR Pārstāvniecība
Afganistānā
PO Box 3232
Kabula
vai
41 Jadi Solh (Peace Avenue)
Kabula
Tel: +92 51 922 11 25
Fax: +92 51 282 05 11

ALBĀNIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Albānijā
Ruga "Donika Kastrioti"
Tirāna
Tel: +355 42 50 207
Fax: +355 42 28 492

ALŽĪRIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Alžīrijā
Boite Postal 444
Hydra
Algera
vai
20 Rue Emile Payen
Hydra, Algera
Tel: +213 21 69 1212
Fax: +213 21 69 2374

AMERIKAS SAVIENOTĀS VALSTIS

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība
Amerikas Savienotajām Valstīm
Karību valstīm
1775 K Street, NW,
Suite 300
Vašingtona DC 20006
Tel: +1 202 296 5191
Fax: +1 202 296 5660

ANGOLA

UNHCR Pārstāvniecība
Angolā
C.P. 1342
Luanda
vai
Rua Eduard Mondlane/SN
Luanda
Tel: +244 2332 046
Fax: +244 2331 652

APVIENOTĀS NĀCIJAS

(Ņujorka)
UNHCR birojs
Ņujorkā

PO Box 20
Grand Central
Ņujorka
NY 10017
vai
220 East 42nd Street
Suite 3000
Ņujorka
NY 10017
Tel: +1 212 963 00 32
Fax: +1 212 963 00 74

ARGENTĪNA

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Dienvidu
Dienvidamerikā
Cerrito 836
10 Piso – 1010
Buenos Airesa
Tel: +54 11 4815 7870
Fax: +54 11 4815 4352

ARMĒNIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Armēnijā
14 Petros Adamyan Str.
Erevāna 375010
Tel: +37 41 56 47 71
Fax: +37 41 56 78 17

AUSTRĀLIJA

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Austrālijai,
Jaunzēlandei, Papua Jaungvinejai
Un Klusā okeāna
Austrālijas apg.
15 Hunter Street
Yarralumla ACT 2600
Kanbera
Tel: +61 2 6273 2733
Fax: +61 2 6273 6822

AUSTRIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Austrijā
Vienna International Centre
(Building J, 1st floor)
Wagramerstrasse 5
PO Box 550
1400 Vine
Tel: +43 1 260604047
Fax: +43 1 2634115

AZERBAIDŽĀNA

UNHCR Pārstāvniecība
Azerbaidžānā
3, Azer Aliyev Street

Baku
Tel: +99 412 92 1443
Fax: +99 412 98 11 34

BALTKRIEVIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Baltkrievijā
Prospekt Partizanskij 6 A,
6th floor
Minska 220033
Tel: +375 172983335
Fax: +375 172982369

BANGLADEŠA

UNHCR Pārstāvniecība
Bangladešā
PO Box 3474
Daka 1000
vai
House N/E (N) 8, Road 90,
Gulshan 2, Daka 1212
Tel: +8802 88 2 68 02
Fax: +8802 88 2 65 57

BELĢIJA

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Beļģijai,
Luksemburgai un
Eiropas Institūcijām
Rue Van Eyck 11a
B-1050 Bruxelles
Tel: +32 2 649 01 53
Fax: +32 2 627 17 30

BENINA

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Beninā,
Burkina Faso, Nigērijā
un Togo
Boite Postale 08-1066
Lot 01 Patte d'Oie
Kotona (Cotonou)
Tel: +229 30 28 98
Fax: +229 30 28 90

BOSNIJA UN HERCEGOVINA

UNHCR Pārstāvniecība
Bosnijā un Hercegovinā
UNIS Building Fra Andjela
Zvizardovica 1
71000 Sarajevo
Tel: +387 33 666 160
Fax: +387 33 290 333

BOTSVĀNA

UNHCR Misijas vadītāja
Birojs Botsvānā
PO Box 288

Gabarone
vai
UN House – Plot 22
Khama Crescent
Gabarone
Tel: +267 35 21 21
Fax: +267 57 09 96

BRAZĪLIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Brazīlijā
Setor Comercial Norte
Quadra 02, Bloco A
11th Floor – Ed. Corporate
Financial Center
CEP 70712-901
Brazīlija – DF
Tel: +55 61 3038 9272
Fax: +55 61 3038 9279

BULGĀRIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Bulgārijā
19 Denkoglu str,
1000 Sofija
Tel: +359 2 98 02 453
Fax: +359 2 98 01 639

BURUNDI

UNHCR Pārstāvniecība
Burundi
B.P. 307, Bujumbara
vai
No. 1, Avenuedu Large
4620 Bujumbara
Tel: +257 22 3245
Fax: +257 22 95 23/24 19 87

CENTRĀLĀFRIKAS REPUBLIKA

UNHCR Pārstāvniecība
Centrālāfrikas Republikā
Boite Postale 950
Bangui
vai
Rue Joseph Degrain
(Route de Softel)
Bangui
Tel: +236 61 40 76
Fax: +236 61 98 34

ČADA

UNHCR Pārstāvniecība
Čadā
B.P. 906
N'Djamena
vai
Quartier Cardalé, Avenue
Felix Eboué
Immeuble STAT
N'Djamena
Tel: +235 51 86 10
Fax: +235 51 5340

ČEHIJAS REPUBLIKA

UNHCR Pārstāvniecība
Čehijas Republikā
Namesti Kinskych 6
PO Box 210
150 00 Prāga 5
Tel: +420 2 571 998 66
Fax: +420 2 571 998 62

DIENVIDĀFRIKA

UNHCR Reģionālā
pārstāvniecība Dienvidāfrikā
PO Box 12506
The Tramshed
Pretorija
vai
8th floor
Metro Park Building
351 Cnr. Schoaman
& Prinsloo Str.
Pretorija 0002
Gauteng Province
Tel: +27 12 354 8303
Fax: +27 12 354 8390

DŽIBUTIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Džibuti
BP 1885
Džibuti (Djibouti)
vai
Rue Abdoukader Waberi,
Heron
Lot No TF 1148
Quartier Marabout
Džibuti (Djibouti)
Tel: +253 35 22 00
Fax: +253 35 86 23

EKVADORA

UNHCR Pārstāvniecība
Ekvadorā
Avenida Amazonas 2889
y la Granja
Edificio Naciones Unidas
Piso 2
Quito
Tel: +593 2 2460 272
Fax: +593 2 2460 280

ERITREJA

UNHCR Pārstāvniecība
Eritreijā
PO Box 1995, Asmara
vai
House Number 108
Emperor Yohannes
Avenue Asmara
Tel: +291 1 12 61 21
Fax: +291 1 12 72 55

ETIOPIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Etiopijā

PO Box 1076
Adisabeba
vai
Bole Road, Wereda 1
Kebele 23
House No 1255/01-02
Adisabeba
Tel: +251 1 612 822
Fax: +251 1 611 666

ĒGIPTES

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Ēģiptes
Arābu Republikā
PO Box 1844
Kaira
vai
No 8 el Fawakeh Street
Mohandessin, Giza
Kaira
Tel: +20 2 762 1570
Fax: +20 2 762 1576

FILIPĪNAS

UNHCR Pārstāvniecība
Filipīnās
PO Box 2074 (MCPO)
G. Puyat Avenue
1260 Makati
Metro Manila
vai
3rd Floor, JAKA II Building
150 Legaspi Street
1200 Makati, Metro Manila
Tel: +63 2 818 5121
Fax: +63 2 817 4057

FRANCIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Francijā
9, rue Keppler
F-75016 Parīze
Tel: +33 1 44 43 48 58
Fax: +33 1 40 70 07 39

GABONA

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Gabonā
BP 20472
Libreville
vai
Quartier Sotega
Libreville
Tel: +241 77 8262
Fax: +241 77 8278

GAMBIJA

UNHCR Misijas vadītāja
birojs Gambijā
PO Box 4249
Bakau
or
6th Street East
Kotu Lauout

Bakau
Tel: +220 4 460 850
Fax: +220 4 464 169

GANA

UNHCR Pārstāvniecība
Ganā
No 25 Sir Arku Korsah Street
Roman Ridge
Airport Residential Area
Accra
Tel: +233 21776 108
Fax: +233 21 773158

GRIEKIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Griekijā
23 Taygetou Street
Palaio Psychico
15452 Atēnas
Tel: +30 210 672 64 62
Fax: +30 210 672 64 17

GRUZIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Gruzijā
2a Kazbegi Ave. – 4th floor
380060 Tbilisi
Tel: +995 32 779 612
Fax: +995 32 441 302

GVINEJA

UNHCR Pārstāvniecība
Gvinejā
B.P. 4158
Coleah Corniche-Sud
Konakri (Conakry)
Tel: +224 46 47 09
Fax: +224 46 58 08

HORVĀTIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Horvātijā
3rd floor
24 Slovenska Ulica
10000 Zagreba
Tel: +385 1 3713 555
Fax: +385 1 3713 588
+385 1 3713 565

INDIJA

UNHCR Misijas vadītāja
Birojs Indijā
PO Box 3135
14 Jor Bagh
Njūdeli (New Delhi) 110003
Tel: +91 11 2469 0730
Fax: +91 11 2462 0137

INDONĒZIJA

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Indonēzijā
PO Box 6602/JKPWK
Džakarta 10310

Menova Ravindo
J1. Kebon Sirih Kav.75
Džakarta Pusat 10340
Tel: +62 21 391 28 88
Fax: +62 21 391 27 77

IRĀKA

UNHCR Pārstāvniecība
Irākā
PO Box 10141 Karrada
Bagdāde
vai
District Number 904
Hay Al-Wahda
Street Number 42
Building Number 52
Bagdāde
Tel: +964 1 719 0670
Fax: +1 212 963 3009

IRĀNA (ISLĀMA REPUBLIKA)

UNHCR Pārstāvniecība
Irānas Islāma Republikā
No 5, East Emdad Street,
Vanak sq,
North Shiraz Ave.
Teherāna 19917
Tel: +98 21 8805 72 01
Fax: +98 21 8805 72 12

ITĀLIJA

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Itālijā
Via Caroncini 19
00197 Roma
Tel: +39 06 802121
Fax: +39 06 802123/24
IZRAĒLA
UNHCR Goda
Pārstāvniecība Izraēlā
PO Box 3489
Jeruzāleme
vai
Shlomtzion Ha Malka 10
Jeruzāleme
Tel: +972 2 621 4109
Fax: +972 2 623 4392

ĪRIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Īrijā
Suite 4
Merrion House
1/3 Lower Fitzwilliam Street
Dublina 2
Tel: +353 1 631 4510
Fax: +353 1 631 4616

JAPĀNA

UNHCR Pārstāvniecība
Japānā
UNU Bldg., 6F – 5-53-70,
Džingumae (Jingumae)

Shibuya-ku, Tokyo 159-0001
Tel: +81 33 499 20 11
Fax: +81 33 499 22 72

JEMENA

UNHCR Pārstāvniecība
Jemenas Republikā
PO Box 12093
Sana'a
vai
Algeria Street, No. 38
Building No 2
Sana'a
Tel: +967 1 469 771
Fax: +967 1 469 770

JORDĀNIJA

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Jordānijā
PO Box 17101
1195 Amāna
vai
5 Hafez Abdul-Haija Street
Deir Ghbar
Amāna
Tel: +962 6 550 20 30
Fax: +962 6 592 46 58

KAMBODŽA

UNHCR Pārstāvniecība
Kambodžā
PO Box 539
House No 2, Street No 352
Beung Keng Kang
Pnompena (Phnom Penh)
Tel: +855 23 216005
Fax: +855 23 216274

KAMERŪNA

UNHCR Pārstāvniecība
Kamerūnā
Boite Postale 7077
Yaoundé
vai
Quartier Nlongkak
Rue No 1032 Batiment no 46
Yaoundé
Tel: +237 20 29 54
Fax: +237 21 35 91

KANĀDA

UNHCR Pārstāvniecība
Kanādā
280 Albert Street, Suite 401
Otava
Ontario
KIP 5G8
Tel: +1 613 232 09 09
Fax: +1 613 230 18 55

KAZAHSTĀNA

UNHCR Pārstāvniecība
Kazahstānā
67 Tole bi

Almaata – 480091
Tel: +7 3272 791244
Fax: +7 3272 583982

KENJA

UNHCR Pārstāvniecība
Kenijā
PO Box 43801, Nairobi
vai
Chiromo Road
(blakus Caltex stacijai)
By Consulate church
Westlands
Nairobi
Tel: +254 20 444 2000
Fax: +254 20 423 2080

KIPRA

UNHCR Pārstāvniecība
Kiprā
PO Box 1642
1590 Nicosia
vai
South: C/O UNFICYP
Secretariat UNPA
Nicosia
Tel: +357 2 35 90 25
Fax: +357 2 35 90 37

KIRGIZSTĀNA

UNHCR Pārstāvniecība
Kirgizstānā
UN House (3rd floor)
160 Chui Avenue
Biškeka 720010
Tel: +996 312 611 264
Fax: +996 312 611 271
KOLUMBIJA
UNHCR Pārstāvniecība
Kolumbijā
Calle 114 No 9-01 Office 601
Edificio Teleport Torre A
Bogota
Tel: +571 658 06 00
Fax: +571 658 06 02

KONGO (DEMOKRĀTISKĀ REPUBLIKA)

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Centrālāi
Āfrikai Kongo
Demokrātiskajā Republikā
PO Box 7248
Kinšasa 1
vai
6729 Avenue de l'OUA
Kinšasa
Tel: +243 81 880 1245
Fax: +243 81 301 0435

KONGO (REPUBLIKA)

UNHCR Pārstāvniecība
Kongo Republikā
BP 1093

Brazzaville
vai
6, Rue 18 Mars 1977
Quartier Cathedrale
Brazzaville
Tel: +242 811 169
+242 815 763(UNDP)
Fax: +242 815 912

KOREJA (REPUBLIKA)

UNHCR Pārstāvniecība
Korejas Republikā
7F Kumsegi Bldg,
16, Euljiro 1 Ga
Joong-Ku
Seula 100-191
Tel: +82 2 773 7011
Fax: +82 2 773 7014

KOSTARIKA

UNHCR Pārstāvniecība
Kostarikā
Edificio Torre del Este – 5º
Piso
Frente a la facultad
de Derecho de la UCR
Apartado Postal 12-
1009 - FECOSA
San Pedro
Tel: +506 225 0049
Fax: +506 224 4891

KOTDIVUĀRA

UNHCR Pārstāvniecība
Kotdivuārā
01 BP 7982
Abidjan 01
vai
Angle Rue Des Jardins –
Boulevard
Latrille
Cocody, II Plateaux
Abidjan
Tel: +225 22 515 577
Fax: +225 22 515 588

KRIEVIJAS FEDERĀCIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Krievijas Federācijā
United Nations Office
6 Obukh Pereulok
Maskava 103064
Tel: +7 503 232 30 11
Fax: +7 503 232 30 16

KUVEITA

UNHCR Sakaru birojs
Kuveitā
PO Box 28742
13148 Safat
Kuveitas pilsēta
vai
Khaitan Area
Block No 04

Al Walid Ebin Abdel Malek
Street No 206
Building No 90009
Kuveitas pilsēta
Tel: +965 476 4982
Fax: +965 476 4257

ĶĪNA (TAUTAS REPUBLIKA)

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Ķīnā
1-2-1, Tayan Diplomatic
Office,
Building 14
Liang Ma He Nan Lu
Beijing 100600
Tel: +86 10 6 532 68 06
Fax: +86 10 6532 16 47

LIBĀNA

UNHCR Pārstāvniecība
Libānā
PO Box 7332
Beiruta
vai
Michel Bustrus Street
Nasr Building
Achrafieh
Tel: +961 1 560 699
Fax: +961 1 560 717

LIBĒRIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Libērijā
PO Box 9077
Monrovia
vai
Haider Building
Mamba Point
Monrovia
Tel: +231 22 6233
Fax: +231 22 6235

LIELBRITĀNIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Lielbritānijā
Stand Bridge House
138-142 Strand
Londona
WC2R 1HH
Tel: +44 20 7759 8090
Fax: +44 20 7759 8119

LĪBIJAS ARĀBU DŽAMAHĪRIJA

UNHCR Misijas vadītāja
Birojs Lībijas Arābu
Republikā
PO Box 80708
Tripole
vai
Uthman Ibn Affan St
Ben Ashour
Tripole

Tel: +218 21 361 9662
Fax: +218 21 361 9661

LUKSEMBURGA
UNHCR Korespondentbirojs
Lukseburgā
1 rue Jean Pierre Brasseur
b.p. 567
2015 Luksemburga
Tel: +352 454 018
Fax: +352 454 303

**MAĶEDONIJA
(BIJ. DIENVIDSLĀVIJAS
REPUBLIKA)**
UNHCR Pārstāvniecība
Maķedonijā, Bij. Dienvidslāvijas
Republikā
PO Box 873
1000 Skopje
vai
Zeleznicka 53
1000 Skopje
Tel: +389 2 3118 641
Fax: +389 2 3131 040

MALAIZIJA
UNHCR Pārstāvniecība
Malaizijā
PO Box 10185
50706 Kualalumpura
vai
570 Jalan Bukit Petaling
50460 Kualalumpura
Tel: +60 3 2141 1322
Fax: +60 32141 1780

MALĀVIJA
UNHCR Pārstāvniecība
Malāvijā
PO Box 30230
Lilongwe 3
vai
7th Floor
Kang'ombe Building
City Centre
Lilongwe 3
Tel: +265 177 2155
Fax: +265 177 4128

MAROKA
UNHCR Goda
Pārstāvniecība Marokā
12, Rue de Fes-Hassan
Rabat
Tel: +212 377 676 06
Fax: +212 377 661 96

MAURITĀNIJA
UNHCR Misijas vadītāja
birojs Mauritānijā
C/O UNDP, BP 4405,
Nouakchott
vai

Ilot K No 159-160-161
Route de la Corniche
Nouakchott
Tel: +222 5 257 414
Fax: +222 5 256 176

MEKSIKA
UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Meksikā,
Centrālamerikā un Kubā
Presidente Masaryk 29
sexto piso
Colonia Polanco
11570 Mexico, D.F.
Tel: +52 5 55263 9851
Fax: +52 5 55250 9360

MJANMA
UNHCR Pārstāvniecība
Mjanmā
PO Box 1485, Yangon
vai
287 Pyay Road
Sanchaung Township
Yangon
Tel: +951 524022
Fax: +951 524 031

MOLDOVA
UNHCR Pārstāvniecība
Moldāvijas Republikā
31 August 1989 Street, #57
MD-2012 Kišiņeva
Tel: +373 22 271 853
Fax: +373 22 271 953

MOZAMBIKA
UNHCR Misijas vadītāja
birojs Mozambikā
PO Box 1198
Maputo
vai
Avenida dos Presidentes 33
Maputo
Tel: +258 1 490 242
Fax: +258 1 490 635

NAMĪBIJA
UNHCR Pārstāvniecība
Namibijā
Private Bag 13310,
Windhoek
vai
2nd Floor, Sanlam Building
Independence Avenue
Windhoek
Tel: +264 61 237 143
Fax: +264 61 230 055

NEPĀLA
UNHCR Pārstāvniecība
Nepālā
PO Box 2374, Katmandu

vai
Dhara Marga Anil Kuti
Maharajgunj
Katmandu
Tel: +977 1441 2521
Fax: +977 1441 2853

NIGĒRIJA
UNHCR Pārstāvniecība
Nigērijā
UN House Plot no 617/618
Diplomatic Zone
Central Area District
PMB 2851, Garki
Abuja
Tel: +234 9 461 8569
Fax: +234 9 461 8598
PAKISTĀNA
UNHCR Pārstāvniecība
Pakistānā
PO Box 1263
Islamabada
vai
No 2 Diplomatic Enclave
QUAID-E-AZAM, University
Road
Sector G-4
Islamabada
Tel: +92 51 282 9502
Fax: +92 51 227 9455

PANAMA
UNHCR Pārstāvniecība
Panamā
La Ciudad del Saber
Gaillard Street,
Building 812-B
Panamas pilsēta
Tel: +507 317 1630
Fax: +507 317 1633

PAPUA-JAUNGVINEJA
UNHCR Pārstāvniecība
Papuajaungvinejā
PO Box 1909, Port Moresby
vai
4th Floor – ADF House
(Next St. Mary's
Catholic Church)
Musgrave Street, Town
Port Moresby.
Tel: +675 321 7422
Fax: +675 321 5977

POLIJA
UNHCR Pārstāvniecība
Polijas Republikā
2, Aleja Roz
PL-00 556 Varšava
Tel: +48 22 628 69 30
Fax: +48 22 625 61 24

RUANDA
UNHCR Pārstāvniecība

Ruandā
BP 867
Kigali
vai
Bd de L'Umuganda
Commune Kacyiru
Secteur Kimihurura
Cellule Kamukina
Kigali
Tel: +250 58 5107
Fax: +250 58 3485

RUMĀNIJA
UNHCR Pārstāvniecība
Rumānijā
25, Armeneasca Street,
Sector 2
70228 Bukareste
Tel: +40 1 211 29 44
Fax: +40 1 210 15 94

SAŪDA ARĀBIJA
UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Saūda
Arābijā
PO Box 94003
Riyadh 11693
vai
Fazari Square
Pension Fund Commercial
Complex
Block C-13
Dipomatic Quarters
Riyadh
Tel: +966 1 482 8835
Fax: +966 1 482 8737

SENEGĀLA
UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Senegālā
BP 3125, 59 rue Docteur
Theze
Dakāra
Tel: +221 823 66 03
Fax: +221 823 66 00

**SERBIJA
UN MELNKALNE**
UNHCR Pārstāvniecība
Serbijā un Melnkalnē
Krunska 58
11000 Belgrada
Tel: +381 38 308 2100
Fax: +381 38 344 2947

**SĪRIJAS
ARĀBU REPUBLIKA**
UNHCR Pārstāvniecība
Sirijā
PO Box 30891
Damaska
vai
Al Malki
Mohamed Al Bazm

Street No 14
Al Nabelsi Building
Damaska
Tel: +963 11 373 5940
Fax: +963 11 373 6108

SJERRALEONE
UNHCR Pārstāvniecība
Sjerraleonē
PO Box 475, Freetown
vai
29 Wilkinson Road
Freetown
Tel: +232 22 234 321
Fax: +232 22 234 347

SLOVĀKIJAS REPUBLIKA
UNHCR Pārstāvniecība
Slovākijas Republikā
Sturova 6
811 02 Bratislava
Tel: +421 2 52 92 78 75
Fax: +421 2 52 92 78 71

SLOVĒNIJA
UNHCR Pārstāvniecība
Slovēnijā
Miklosiceva Cesta 18/II
1000 Ļubļana
Tel: +386 1 4328 240
Fax: +386 1 4328 224

SOMĀLIJA
UNHCR Pārstāvniecība
Somālijā
PO Box 43801, Nairobi
vai
Lion Place
Waiyaki Way
(Next to St Marks Church)
Westlands
Nairobi
Kenja
Tel: +254 20 422 2200
Fax: +254 20 422 2280

SPĀNIJA
UNHCR Pārstāvniecība
Spanijā
Avenida General Pero 32-2R
PO Box 36-121
E-28020 Madride
Tel: +34 91 556 36 49
Fax: +34 91 417 5345

SUDĀNA
UNHCR Pārstāvniecība
Sudānā
PO Box 2560, Khartoum
vai
Mohammed Nageeb Road
(North of Farouk Cemetery)
Khartoum No 2
Tel: +249 11 47 11 01

Fax: +249 11 47 31 01

ŠRILANKA
UNCHR Pārstāvniecība
Šrilankā
97 Rosmead Place
Kolombo 07
Tel: +94 11 268 3968
Fax: +94 11 268 3971

ŠVEICE
UNCHR Sakaru nodaļa
Šveicei un
Lihtenšteinai
Case Postale 2500
94 Rue Montbrillant
CH-1211 Ženēva 2
Tel: +41 22 739 8755
Fax: +41 22 739 7379

TADŽIKISTĀNA
UNHCR Pārstāvniecība
Tadžikistānā
Prospekt Drujba Naradov 106
Dušanbe, 734013
Tel: +992 372 214406
Fax: +992 372 510039

TAIZEME
UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Taizemei,
Kambodžai un Vjetnamai
PO Box 2-121
Rajdamnern Avenue
United Nations Building
3rd Floor, Block A
Bangkoka 10200
Tel: +66 2 288 1234
Fax: +66 2 280 0555

**TANZĀNIJA
(APVIENOTĀ REPUBLIKA)**
UNHCR Pārstāvniecība
Tanzānijas Apvienotajā
Republikā
PO Box 2666
Dar-es-Salaam
vai
Plot 18 Kalenga Street
Dar-es-Salaam
Tel: +255 22 215 00 75
Fax: +255 22 215 28 17

TIMORA-LESTE
UNHCR Pārstāvniecība
Timora-Lestē
PO Box 456
Dili
vai
Estrada de Balido
Dili
Tel: +670 33 13 547
Fax: +670 33 13 554

TUNISIJA

UNHCR Goda
Pārstāvniecība Tunisijā
BP 863
1035 Tunisa
vai
61 Boulevard Bab Benat
1035 Tunisa
Tel: +216 715 73586
Fax: +216 715 70168

TURCIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Turcijā
12. Cadde, 212. Sokak No 3
3 Sancak Mahallesi,
Cankaya
Ankara
Tel: +90 312 409 7000
Fax: +90 312 441 2173

TURKMENISTĀNA

UNHCR Pārstāvniecība
Turkmenistānā
40, Galkynysh Street
744013 Ašhabada
Tel: +993 12 425 684
Fax: +993 12 425 691

UGANDA

UNHCR Pārstāvniecība
Ugandā
PO Box 3813, Kampala
vai
Plot 18 Prince Charles Drive
Kololo
Kampala
Tel: +256 41 231 231
Fax: +256 41 256 989

UKRAINA

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība Ukrainā
PO Box 122
Kijeva 01015
vai
32A, Sichnevogo
Povstannya Str.
Kijeva 01015
Tel: +380 44 573 9424
Fax: +380 44 288 9850

UNGĀRIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Ungārijā
Felvinci ut 27
1022 Budapešta
Tel: +36 13363062
Fax: +36 13363080

UZBEKISTĀNA

UNHCR Pārstāvniecība
Uzbekistānā
14 Mahmood Torobi Str
700090 Taškenta
Tel: +998 71 120 68 93
Fax: +998 71 120 68 91

VĀCIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Vācijā
Wallstrasse 9 – 13
10179 Berlīne
Tel: +49 30 2022 0220
Fax: +49 30 2022 0220

VENECUĒLA

UNHCR Reģionālā
pārstāvniecība Ziemeļ
Dienvidamerikai
Apartado Postal 69045
Karakasa 1062-A
vai
Parque Cristal, Torre Oeste
Piso 4, Oficina 4-4, 4-5 y 4-6
Av. Francisco de Miranda
Urbanización Los Palos
Grandes
Karakasa
Tel: +58 212 286 3883
Fax: +58 212 286 9687

VJETNAMA

UNHCR Pārstāvniecība
Vjetnamas Sociālistiskā
Republika
60 Rue Nguyen Thai Hoc

Ba Dinh District
Hanoja
Tel: +84 4 845 78 71
Fax: +84 4 823 20 55

ZAMBIJA

UNHCR Pārstāvniecība
Zambijā
P.O. Box 32542
10101 Lusaka
vai
17C Leopards Hill Road
Kabulonga
10101 Lusaka
Tel: +260 1 265 619
Fax: +260 1 265 914

ZIMBABVE

UNHCR Misijas vadītāja
birojs
Zimbabvē
P.O. Box 4565
Harare
vai
2nd Floor, Takura House
67-69 Union Avenue
Harare
Tel: +263 4 793 274
Fax: +263 4 708 528

ZVIEDRIJA

UNHCR Reģionālā
Pārstāvniecība
Ziemeļ un Baltijas
valstīs Zviedrijā
Ynglingagatan 14 – 6th Floor
S-11347 Stokholma
Tel: +46 8 457 4880
Fax: +46 8 457 4887

Īsumā par UNHCR un IPU

UNHCR

Apvienoto Nāciju Augstais komisārs bēgļu jautājumos (UNHCR) ir pilnvarots vadīt un koordinēt starptautiskos pasākumus bēgļu aizsardzībai un bēgļu problēmu atrisināšanai visā pasaulē. UNHCR cenšas nodrošināt, ka ikviens var īstenot tiesības meklēt patvērumu, kā arī atrast drošu patvērumu citā valstī un brīvprātīgi atgriezties mājās. Palīdzot bēgļiem atgriezties savās pašu mājās vai apmesties uz dzīvi citā valstī, UNHCR cenšas rast ilgstošus risinājumus viņu bēdīgajam stāvoklim.

UNHCR Izpildu komiteja un ANO Ģenerālā Asambleja ir pilnvarojušas organizāciju sniegt palīdzību arī citām cilvēku grupām, ieskaitot bezvalstniekus vai tos, kuru pilsonība tiek apstrīdēta, kā arī, noteiktos apstākļos, iekšzemē pārvietotās personas.

UNHCR iedrošina valstis un institūcijas radīt apstākļus, kas veicina cilvēktiesību aizsardzību un miermīlīgu konfliktu atrisināšanu, lai samazinātu piespiedu pārvietošanas gadījumus.

Organizācija sniedz palīdzību un aizsardzību bēgļiem un citām personām objektīvi, balstoties uz to vajadzībām un neatkarīgi no to rases, ādas krāsas, reliģiskās piederības, politiskajiem uzskatiem un dzimuma. UNHCR uzskata par svarīgu līdzdalības principu un konsultē bēgļus par visiem lēmumiem, kas ietekmē viņu dzīves. UNHCR strādā partnerībā ar valdībām, reliģiskām organizācijām un starptautiskām un nevalstiskām organizācijām.

IPU

Starpparlamentārā apvienība (IPU) ir starptautiska organizācija, kas izveidota 1889. gadā un apvieno suverēnu valstu parlamentu pārstāvjus. 2009.gada augustā IPU bija pārstāvēti 153 valstu parlamentanti.

IPU darba mērķis ir pārstāvēto institūciju stiprināšana, nolūkā veidot mieru un sadarbību starp cilvēkiem. Šajā sakarā IPU veicina kontaktus un pieredzes apmaiņu starp visu valstu parlamentiem un parlamentāriešiem, izskata starptautisko interešu jautājumus un izsaka par tiem viedokli, sniedz ieguldījumu cilvēktiesību aizsardzībā un izplatībā, kā arī veicina izpratni plašākai sabiedrībai par pārstāvēto institūciju darbu.

IPU ievēro Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķus un strādā ciešā sadarbībā ar ANO aģentūrām. Tā sadarbojas arī ar reģionālajām starpparlamentārajām organizācijām un ar starptautiskajām, starpvaldību un nevalstiskajām organizācijām, kas savā darbā vadās pēc tiem pašiem ideāliem.

© Starpparlamentārā apvienība 2005

Publicējusi Starpparlamentārā apvienība
kopīgi ar
Apvienoto Nāciju Augsto komisāru bēgļu jautājumos

Visas tiesības ir aizsargātas. Nevienam šīs publikācijas daļu nedrīkst iespiest, uzkrāt meklēšanas sistēmā vai elektroniski, mehāniski, kopēt, ierakstīt vai citādi pārnest bez iepriekšējas Starpparlamentārās apvienības vai Apvienoto Nāciju Augstā komisāra bēgļu jautājumos rakstiskas piekrišanas.

Šī publikācija tiek izplatīta ar nosacījumu, ka to nevar tirgot vai citādi aizdot, pārdot, iznomāt vai citādi izplatīt bez izdevēja iepriekšējas piekrišanas jebkurā citā saistošā vai aptverošā veidā nekā tā ir izdota un bez tādiem pašiem nosacījumiem, ieskaitot šo nosacījumu, kas tiek uzlikts turpmākajam izdevējam.

ISBN 978-92-9142-455-9

IPU Galvenā mītne

Starpparlamentārā apvienība
Chemin du Pommier 5
Case Postale 330
CH-1218 Le Grand Saconnex,
Ženēva
Šveice
Tel: + 41 22 919 41 50
Fax: + 41 22 919 41 60
E-pasts: postbox@mail.ipu.org
Interneta mājas lapa: www.ipu.org

**IPU Pastāvīgā novērotāja
birojs pie ANO**

Starpparlamentārā apvienība
220 East 42d Street
Suite 3002
Ņujorka, N.Y. 10017
ASV
Tel: +1 212 557 58 80
Fax: +1 212 557 39 54
E-pasts: ny-office@mail.ipu.org

Apvienoto Nāciju
Augstais komisārs
bēgļu jautājumos
Case Postale 2500
1211 Ženēva 2
Šveice
Tel: +41-22-739-8111
Fax: +41-22-739-7353
Interneta mājas lapa: www.unhcr.org
www.unhcr.org/statelessness